

PARTSEKONOMERNAS RAPPORT 2019

EN RAPPORT FRÅN PARTSEKONOMERNA, JUNI 2019

Förord

I samband med Industrirådets möte den 14 juni 2016 infördes ett antal ändringar i Industriavtalet. Bland annat gavs en grupp partsekonomer följande uppdrag.

Partsekonomerna ska fortlöpande samarbeta angående de ekonomiska förutsättningarna och andra konkurrensförhållanden som gäller för den svenska industrin i en global ekonomi och marknad. Partsekonomerna ska årligen utarbeta en rapport till Industrirådet i dessa frågor. Vid väsentliga förändringar av gällande omständigheter ska partsekonomerna omedelbart gemensamt bedöma de troliga effekterna.

Härmed presenterar partsekonomerna 2019 års rapport. Arbetet är i och med detta utfört i enlighet med Industriavtalet.

Stockholm i juni 2019

Mats Kinnwall
Teknikföretagen

Katarina Lundahl
Unionen

Kerstin Hallsten
Industriarbetsgivarna

Erica Sjölander
Facken inom industrin

Innehåll

Sammanfattning	6
1. Inledning – globala trender.....	8
1.1 Den svaga globala tillväxttrenden består	8
1.2 Tydlig avmattnig i världshandeln	10
2. Produktionsutveckling inom industrin	11
2.1 Industrins produktionsutveckling i Sverige	11
2.2 Produktionsutvecklingen jämfört med andra regioner/länder	14
2.3 Utvecklingen inom olika industribranscher i Sverige.....	16
3. Sysselsättningsutveckling inom industrin.....	18
3.1 Sysselsättningsutvecklingen i Sverige	18
3.2 Utvecklingen i andra regioner/länder	20
3.3 Sysselsättningsutvecklingen i ett antal industribranscher	21
4. Industrins produktivitetsutveckling.....	24
4.1 Produktivitetsutvecklingen inom industrin i Sverige.....	24
4.2 Industrins produktivitetsutveckling i Sverige och internationellt	26
4.3 Svensk industris branscher.....	26
5. Pris- och växelkursutveckling.....	29
5.1 Producent- och konsumentprisindex	29
5.2 Utveckling och samvariation för industrins priser	30
5.3 Terms of Trade.....	32
6. Löner och arbetskraftskostnader inom industrin	33
6.1 Nivå för arbetskraftskostnader och löner i Sverige	33
6.2 Ökningstakt för lön och arbetskraftskostnad (i lokal valuta).....	34
6.3 Arbetskraftskostnadsutveckling i gemensam valuta	36
7. Lönsamhet, investeringar och vinstandelar.....	37
7.1 Lönsamhet inom industrin i Sverige.....	37
7.2 Investeringar i Sverige och i andra länder	39
7.3 Vinstandelar, internationell jämförelse	40
8. Inköpschefsindex och ledande indikatorer	41
8.1 Indikatorer för industrin i Sverige	41
8.2 Indikatorer för industrin i konkurrentländer	42

Sammanfattning

Inledning – globala trender

- Trendmässigt långsammare BNP-tillväxt och produktivitetstillväxt globalt jämfört med perioden före finanskrisen.
- Världshandeln har återigen bromsat det senaste året efter en acceleration 2016-2017.

Produktionsutveckling inom industrin

- Industriproduktionsindex har ökat starkt de senaste åren. Tillväxten mattades dock av under 2018 och in i 2019.
- Även industriproduktionen mätt som förädlingsvärdet i fasta priser ligger nu högre än 2012, justerat för tidsseriebrottet 2015.
- Jämfört med andra länder har svensk industriproduktion utvecklats bra, särskilt från början på 2017 till mitten på 2018.
- Motorfordonsindustrins produktion utvecklades starkt från 2015 och framåt, men tillväxten mattades av under 2018. Maskinindustrin hade länge en negativ utveckling men produktionsnivån har återhämtat sig de senaste åren. Flera andra branscher har sammantaget haft låg eller negativ produktivitetstillväxt sedan 2012.

Sysselsättningsutveckling inom industrin

- Antalet anställda inom industrin sjönk gradvis mellan 2012 och 2017. Under 2018 ökade sysselsättningen, för att sedan minska igen fjärde kvartalet 2018 och första kvartalet 2019.
- Sektorns vikt för sysselsättningen är betydligt större än vad statistiken över antalet anställda visar, via underleverantörer av varor och tjänster till industrin. Åren 2011-2016 minskade både den direkta och den indirekta sysselsättningen kopplad till industrin.
- Den positiva sysselsättningsutvecklingen under 2017 och 2018 drivs av framför allt av ökad sysselsättning inom fordonsindustrin.
- Antal anställda i Finland och Norge har som i Sverige minskat sedan 2012. I USA, Tyskland och euroområdet som helhet och OECD-länderna har däremot sysselsättningen ökat.

Industrins produktivitetsutveckling

- Efter en lång period av svag utveckling, tog den globala produktivitetstillväxten inom industrin fart i samband med förbättrad industrikonjunktur 2016-2017. Det senaste årets globala konjunkturavmattning har återigen inneburit en långsammare produktivitetsutveckling.
- Svagare utveckling inom industrin i Sverige än i omvärlden i början av perioden men starkare under 2015 för att sedan konvergera mot omvärlden. Under 2018 växte svensk produktivitet återigen snabbare än exempelvis i Tyskland.
- Starkt cyklisk svensk industriproduktivitet.

Prisutveckling och växelkursförändringar

- För industrins konkurrenskraft är det centralt hur industrins priser utvecklas.
- Industrins exportpriser sätts i den valuta som gäller på den lokala marknaden och priset sätts på marknader utanför Sverige.
- Exportpriserna varierar med kronans värde och påverkar starkt producentpriserna.
- Årets svaga krona är en viktig förklaring till de högre producentpriserna.

Löner och arbetskraftskostnader

- Arbetskraftskostnaderna i svensk industri ligger 2018 lägre än i Västeuropa och Tyskland men högre än de i euroområdet.
- Ökningstakten i arbetskraftskostnaderna har växlat ned jämfört med perioden före finanskrisen.
- Svensk industri har i genomsnitt haft en högre ökningstakt av arbetskraftskostnaderna jämfört med Västeuropa i lokal valuta.
- Växelkursen har stor inverkan på hur den relativa arbetskraftskostnaden utvecklas.

Lönsamhet, investeringar, vinst- och arbetskraftskostnadsandelar

- Industrins lönsamhet har förbättrats jämfört med år 2012. År 2016 och 2017 förbättrades särskilt avkastningen på eget kapital.
- De senaste åren har utvecklingen för investeringarna inom industrin varierat kraftigt mellan olika länder. Svensk industri har ökat maskininvesteringarna i ungefär samma takt som i Tyskland under senare år.

Inköpschefsindex och ledande indikatorer

- OECDs ledande indikator och Inköpschefsindex är historiskt goda indikatorer för industrins utsikter på kort sikt, det gäller Sverige och internationellt.
- För industrin i USA och för hela OECD stämmer de ledande indikatorerna relativt väl överens med utvecklingen av industrins tillväxt.
- Vad gäller industrin i Sverige har inköpschefsindex åren 2013 till 2016 indikerat en aktivitet på en högre nivå än de ledande indikatorerna och den faktiska utvecklingen. Från 2017 har indikatorer och index rört sig mer i takt med industrins faktiska utveckling. Såväl ledande indikatorer som inköpschefsindex indikerar att industrins utveckling försvagats det senaste året.

1. Inledning

– globala trender

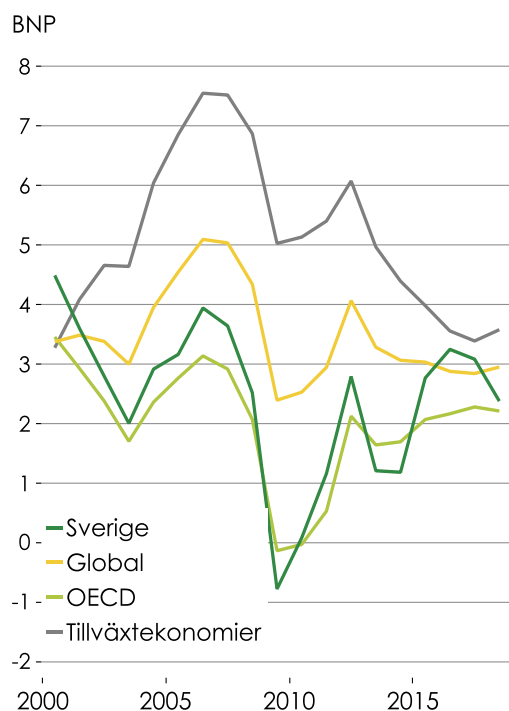
1.1 Den svaga globala tillväxttrenden består

Som bakgrund till kommande kapitel i rapporten – där industrin är i fokus – beskrivs inledningsvis ett antal globala trender. Eftersom svensk industri verkar på världsmarknaden är dessa trender viktiga förklaringar till utvecklingen för svensk industri.

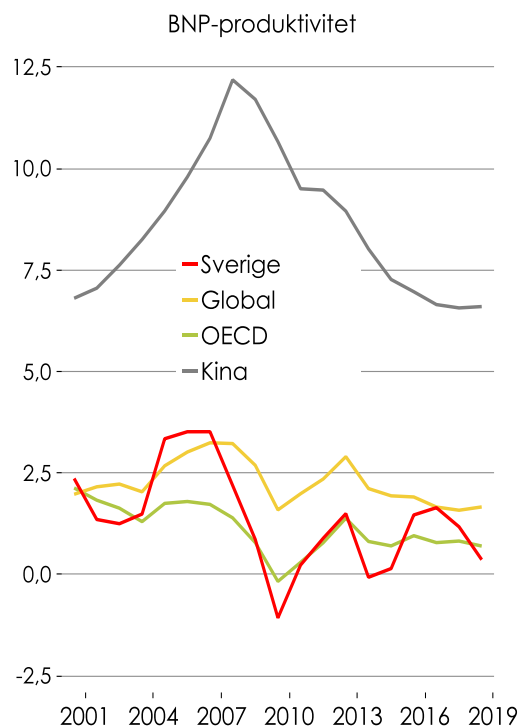
För att kunna illustrera ett antal trendsiften mellan åren före finanskrisen respektive under återhämtningen visas i denna inledning utvecklingen från år 2000 och framåt. I övriga rapporten är fokus på tidsperioden 2012 och framåt (med basår 2012 i de fall där serierna indexeras).

Bruttonationalprodukt och BNP-produktivitet*

Årlig procentuell förändring

Årlig procentuell förändring

Källa: Conference Board

* Serierna är utjämnade med 3 års glidande medeltal.

Lägre global tillväxttrend

Världsekonomin upplever en av de längsta återhämtningarna under efterkrigstiden och den globala trendtillväxten har bromsat rejält sedan åren innan finanskrisen och det gäller flertalet större ekonomier. Tillväxtekonomierna har nu återgått till samma trend som i början av millenniet medan OECD växer cirka en procentenhet långsammare. Bilden

ovan till vänster visar trenden i BNP-tillväxten (3-års glidande medeltal för att jämna ut årliga fluktuationer).¹ Såväl utvecklade- som tillväxtekonomier upplevde en ”tillväxtspurt” några år efter millennieskiftet, ett förlopp som bröts abrupt i samband med recessionen 2008-2009. Såväl OECD som, i synnerhet, tillväxtekonomierna växer nu betydligt långsammare än under åren innan krisen. Detta gäller framför allt Kina som växlat ner från intervallet 10-15 procent till 6-7 procent sedan finanskrisen. Jämfört med de starka åren innan recessionen har den globala tillväxttenden mattats påtagligt: från fem procent till knappt tre procent.

Svagare utveckling för produktiviteten

Orsaken till den lägre tillväxttenden kan framförallt sökas i långsammare produktivitetstillväxt. Enligt diagrammet ovan till höger har BNP-produktiviteten bromsat kraftigt såväl i utvecklade som tillväxtekonomier under det senaste dryga decenniet. Jämfört med i början av millenniet har global produktivitetstrend bromsat cirka en halv procentenhet. Jämfört med åren innan krisen är inbromsningen cirka 1,5 procentenheter. För OECD innebär detta att produktivitetstrenden bromsat från knappt två procent i mitten av 00-talet till 0,5-1 procent. För Kina har utvecklingen varit ännu mer dramatiskt, med en inbromsning från cirka 12 till drygt sex procent.

Sekulär stagnation och minskad effekt från IKT m.m.

Det finns flera möjliga orsaker till den lägre globala produktivitetstillväxten, området är föremål för omfattande akademisk forskning. En förklaring är det som brukar kallas för *sekulär stagnation* som innebär att investeringsaktiviteten och den aggregerade efterfrågan i världen hålls tillbaka av för högt sparande. En annan är att det istället är ekonomins utbudssida som är mindre dynamisk än under decennierna innan finanskrisen. Flera av de faktorer som eldade på produktiviteten – teknologispårningen i samband med IKT-revolutionen, inträdet av nya dynamiska ekonomier i världsekonomin, avregleringar av många marknader, etc. – har nu tappat kraft när de lägst hängande frukterna har plockats. Det betyder att *produktivitetsnivån* visserligen är mycket högre än innan lyftet men att *tillväxttakten* växlat ner. En möjlig slutsats av detta resonemang är att det krävs ett nytt teknologiskt språng – ett ”disruptivt förlopp” – för att utlösa en ny våg av snabbare produktivitetstillväxt. En möjlighet är att utvecklingen av AI och andra nya digitala tekniker kommer att visa sig vara en sådan disruptiv förändring, men att effekterna ännu inte kan spåras i data utan dyker upp med betydande fördröjning.

Kinas snabba och ihållande avmattning har i huvudsak andra än teknologiska förklaringar. Dels bromsar alla snabbväxande ekonomier succesivt när de lägst hängande frukterna har plockats; något som brukar benämnas betingad konvergens. Dels har de kinesiska myndigheterna lagt om tillväxtstrategin från i huvudsak driven av stora infrastrukturinvesteringar, tillverkningsindustri och export till mer hemmamarknadsinriktad, konsumtionsdriven tillväxt. Konsekvensen blir förmodligen en långsammare produktivitetstrend.

¹ Publicerade data för BNP-tillväxten skiljer sig en del mellan olika dataleverantörer. För enhetlighetens skull används i avsnitt 1.1. genomgående data från Conference Board.

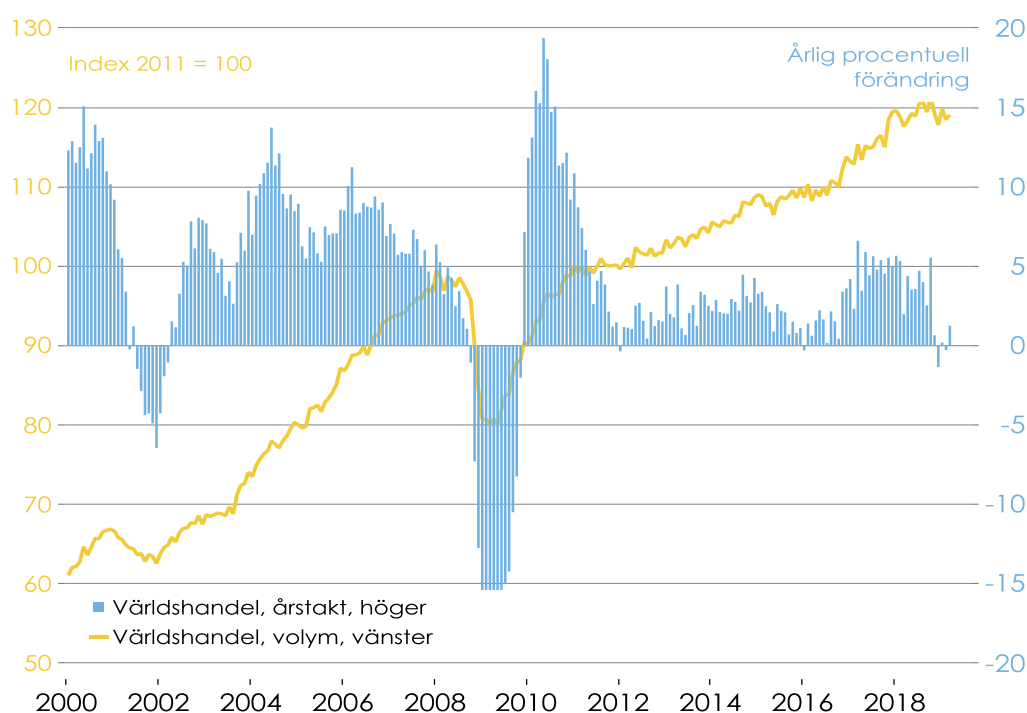
1.2 Tydlig avmattning i världshandeln

Åren innan finanskrisen kännetecknades av mycket stark tillväxt i världshandeln. Som framgår av diagrammet nedan kollapsade världshandeln i samband med krisen för att sedan studsa upp under återhämtningens första fas. Världshandeln tog ny fart under 2017 efter en svag utveckling under de föregående åren. Emellertid har världshandeln åter bromsat kraftigt under loppet av 2018 och faktiskt fallit på senare tid.

Värt att notera är att inbromsningen i världshandeln inleddes ett bra tag innan USA gick från ord till handling i handelskonflikten med Kina. Det eskalerande handelskriget har således snarare förstärkt är utlöst avmattningen.

Utveckling för den totala världshandeln

Index 2011 = 100 och årlig procentuell förändring

Källa: CPB World Trade Monitor

Under åren med snabb global tillväxt innan finanskrisen växte världshandeln betydligt snabbare än global BNP. Det senaste knappa decenniet har detta tillväxtgap krympt ordentligt, sannolikt till stor del beroende på Kinas omläggning av tillväxtstrategin. Eftersom ökad världshandel i större utsträckning möjliggör utnyttjande av komparativa fördelar, kan den också antas leda till snabbare produktivitetstillväxt. Den bromsande världshandeln är därför förmodligen ett skäl till den lägre globala produktivitetstrenden.

2. Produktionsutveckling inom industrin

2.1 Industrins produktionsutveckling i Sverige

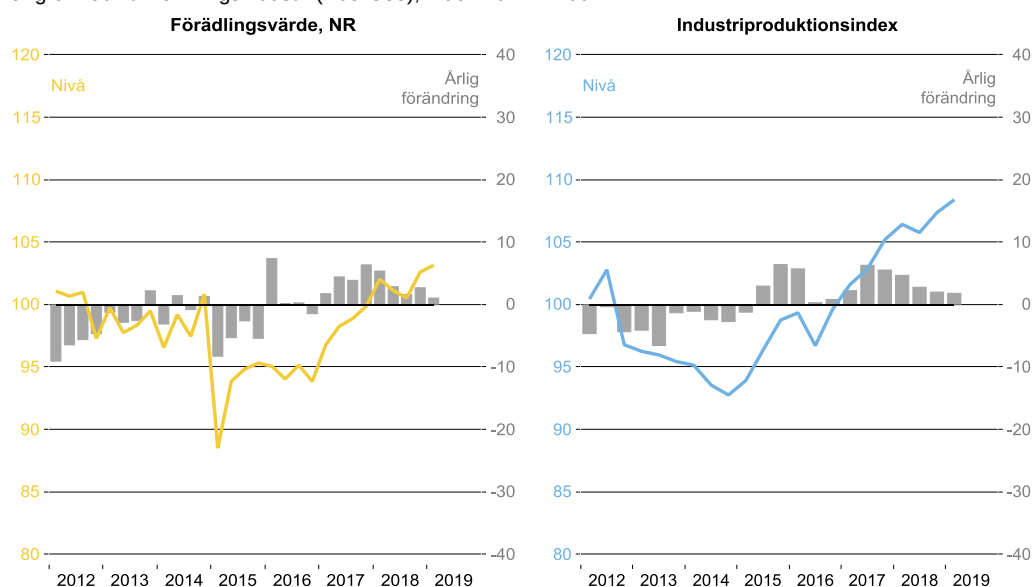
Produktionsutvecklingen inom industrin och dess delbranscher kan följas såväl utifrån förädlingsvärdet enligt nationalräkenskaper (NR) som via industriproduktionsindex (IPI). I detta kapitel används båda dessa källor för att visa utvecklingen. De bilder som framträder beroende på val av källa skiljer sig delvis åt och i båda fallen finns skäl att problematisera dem.

Svensk industriproduktion utvecklades under ett antal år efter finanskrisen svagt och till och med negativt. De senaste åren har dock industriproduktionen ökat starkt och industriproduktionsindex ligger nu på en betydligt högre nivå än 2012, trots att index dras ner av tidsseriebrottet 2015². Tillväxten i industriproduktionen saktade dock ner under 2018, bland annat mot bakgrund av högt kapacitetsutnyttjande. Den trenden, med en långsammare produktionstillväxt, fortsatte under första kvartalet 2019.

Förädlingsvärdet i fasta priser har inte utvecklats riktigt lika starkt som industriproduktionsindex under de senaste åren, men även det ser ut att ligga över nivån 2012 justerat för tidsseriebrottet.

Sverige, produktionsutveckling inom industrin

Förädlingsvärde enligt nationalräkenskaper (fasta priser) samt industriproduktionsindex (fasta priser) för gruv- och tillverkningsindustri (B05-C33), index 2012 = 100*

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB), nationalräkenskaper enligt ENS 2010.

* Kalenderkorrigerad och säsongrensad data från SCB.

²Brottet i tidsserien 2015 i förädlingsvärdet till följd av omklassificeringen av Ericsson försvårar jämförelsen mellan 2011 och 2018, se faktaruta 2.1.

Faktaruta 2.1

Effekter i statistiken av att Ericsson omklassificerats till tjänstesektorn

SCB har klassificerat om Ericsson AB från tillverkningsindustrin till tjänstesektorn. Förändringen påverkar i hög grad bilden av industrin och industrins utveckling enligt en mängd variabler som förädlingsvärde, produktion, produktivitet, löner/arbetskraftskostnader och sysselsättning m.m.

Förändringen genomfördes succesivt i samband med att SCB publicerade olika typer av statistik under 2017.

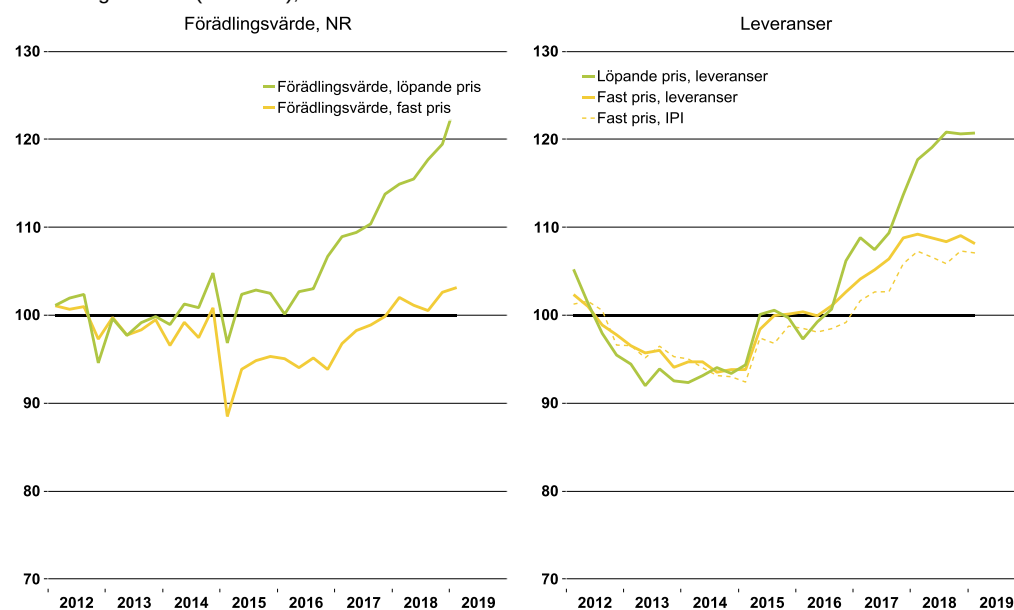
För nationalräkenskaperna har uppgifterna reviderats tillbaka till och med 2015. Därmed finns nu ett tidsseriebrott mellan 2014 och 2015. SCB har aviserat att man kommer presentera revideringar längre bakåt i tiden så småningom, men ännu finns inte sådana beräkningar.

Många av uppgifterna som presenteras i denna rapport påverkas av omklassificeringen. Där så är relevant nämns hur uppgifterna påverkas – ofta med hänvisning till denna faktaruta.

Betraktas utvecklingen enligt förädlingsvärdet i löpande priser är nivån nu betydligt högre än 2012, även utan justering för tidsseriebrottet 2014/2015. Skillnaden mellan utvecklingen av förädlingsvärdet räknat i löpande respektive fast pris har blivit allt större, särskilt på senare tid. En förklaring är försvagningen av den svenska kronan. För varor prissatta i andra valutor har kronförsvagningen lett till högre förädlingsvärde i löpande priser. Högre råvarupriser har sannolikt också bidragit till de ökade skillnaderna mellan fasta och löpande priser. Beräkningarna av fasta och löpande priser finns beskriven i faktaruta 2.2.

Sverige, industrins förädlingsvärde och leveranser i fast och löpande pris

Förädlingsvärde enligt nationalräkenskaper och leveranser (fasta och löpande priser) för gruv- och tillverkningsindustri (B05-C33), index 2012 = 100*

Källa: SCB, nationalräkenskaper (ENS 2010) och leveransstatistiken

* För serierna i fasta priser har kalenderkorrigerad och säsongrensad data från SCB använts medan serierna i löpande pris har säsongrensats med X11 Arima.

Faktaruta 2.2

Förädlingsvärde i fast och löpande pris samt industriproduktionsindex (IPI)

Förädlingsvärdets eller produktionens utveckling kan studeras på flera sätt. Beroende på val av källa ser utvecklingen olika ut. Nedan beskrivs kortfattat de vanligast använda uppgifterna i offentlig statistik. Förädlingsvärdet utgörs generellt av produktionsvärdet minus insatsförbrukningen.

Förädlingsvärde i fasta priser enligt NR: Begreppet fasta priser innebär att man justerar för prisutveckling och kvalitetsförändringar för att erhålla ett ”volymmått”. Detta sker genom dubbeldeflatering – innebärande att insatsförbrukning respektive produktion deflateras var för sig.

Förädlingsvärde i löpande priser enligt NR: Löpande priser innebär att uppgifterna anges enligt de värden som råder respektive år. Eftersom ingen fastprisberäkning sker påverkas inte uppgifterna av de eventuella metodproblem som dubbeldeflateringen medför.

Industriproduktionsindex (IPI): Uppgifterna tas fram som en indikator på industriproduktionens utveckling och baseras på industrins leveranser. Även IPI fastprisberäknas, men här med enkel deflatering.

Att utvecklingen skiljer sig åt för serier i fasta och löpande priser beror givetvis på att uppgifter i löpande priser innehåller såväl pris- som volymförändringar. Detta medan uppgifter i fasta priser enbart ska innehålla volymförändringar – dock justerat för beräknade kvalitetsförändringar för produkterna.

Skillnader mellan förädlingsvärdet enligt NR och produktionen enligt IPI förklaras delvis av att insatsförbrukningen är borträknad i det förstnämnda men ingår i det sistnämnda. Ändrad förädlingsgrad bidrar alltså till skillnader. För fastprisberäknade uppgifter bidrar dessutom metodskillnaden vid deflatering i stor utsträckning till att förklara skillnaderna mellan NR och IPI. Ytterligare en orsak är att IPI baseras på industrins leveranser medan förädlingsvärdet enligt NR även inkluderar ytterligare tjänsteförsäljning samt intäkter från patent, licenser, royaltys, merchanting m.m.

En effekt av hur kvalitetsförbättringar hanteras vid deflatering är att länder med stor elektronik- och teleindustri uppvisat mycket snabb ökningstakt för det fastprisberäknade förädlingsvärdet. Främst Sverige, Finland och Irland – men även USA – är exempel på sådana länder. För svensk del har detta bidragit till stora skillnader mellan det beräknade fasta och löpande förädlingsvärdet respektive IPI – även aggregerat på total industrinivå. De senaste årens utveckling, där förädlingsvärdet i löpande pris utvecklats snabbare än det fastprisberäknade illustrerar också hur deflateringsmetoden påverkar bilden av utvecklingen.

Ytterligare en sak vi vill nämna är att omläggningen till nya systemet för beräkning av nationalräkenskaper (ENS 2010) kraftigt ändrat beskrivningen av industrins förädlingsvärde (jämfört med tidigare statistik).³

³ Detta särskilt beroende på förändrad hantering av immateriella investeringar samt av licenser/royalties m.m. Stor påverkan på statistiken har den ändrade redovisningen av forskning och utveckling (FoU) haft, där utgifter för inköp av FoU med ENS 2010 redovisas som investeringar ingående i förädlingsvärdet istället för som tidigare i insatsförbrukningen. Även egen FoU behandlas numera som investering, mot att tidigare direkt kostnadsförts. Förändringen har även inneburit ett nivålyft av förädlingsgraden enligt NR, särskilt inom elektronik- och teleindustrin.

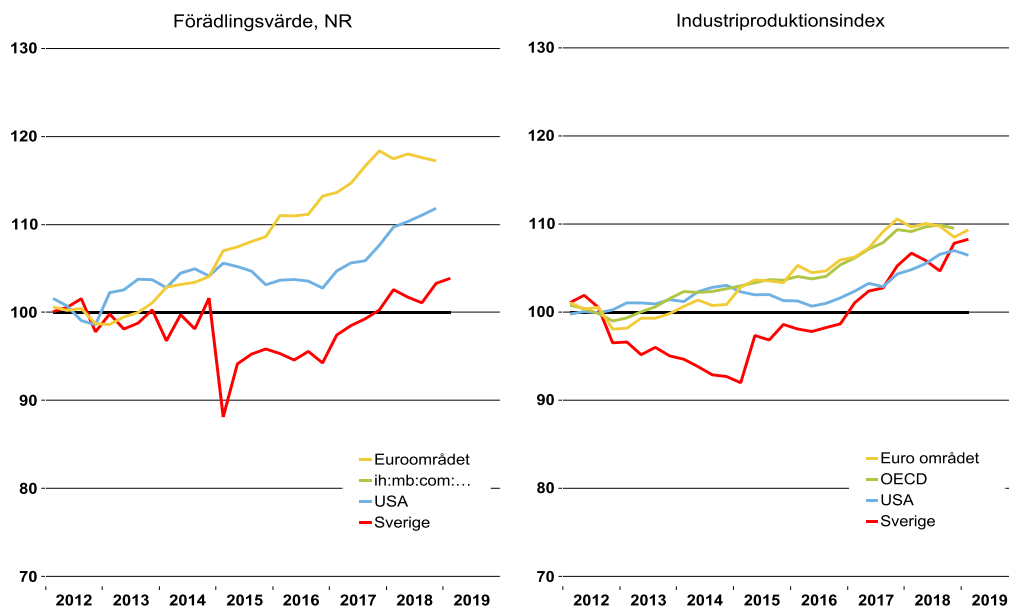
Skillnaden mellan fasta och löpande priser är dock mindre när produktionens utveckling betraktas utifrån leveransstatistiken. En definitionsmässig skillnad mellan förädlingsvärdet enligt NR och statistiken för produktion och leveranser är att insatsförbrukningen är borträknad i förädlingsvärdet men ingår i de övriga måtten. Kronförsvagningen har gjort att insatsvaror många gånger blivit dyrare, vilket kan vara en förklaring till att leveranserna i fasta priser periodvis ökat mer än förädlingsvärdet i fasta priser. Under 2018 låg dock leveranserna räknat i fasta priser still trots kronförsvagning. Andra saker som kan leda till skillnader mellan utvecklingen av förädlingsvärdet och leveranserna är förädlingsgraden, d.v.s. den del av produktionen och värdeskapandet som sker i egen regi.

2.2 Produktionsutvecklingen jämfört med andra regioner/länder

För att sätta utvecklingen i den svenska industriproduktionen i ett internationellt sammanhang jämfört vi den svenska utvecklingen med den i några andra regioner/länder. Detta görs här för tillverkningsindustrin, vilken inte innefattar gruvindustrin. Orsaken är främst att aggregerade uppgifter för total industri även innefattar energisektorn i flera andra länder, men inte i Sverige – vilket försvårar jämförbarheten.

Svensk produktionsutveckling jämfört med i euroområdet, OECD och USA

Förädlingsvärde enligt nationalräkenskaper (fasta priser) samt industriproduktionsindex (fasta priser) för tillverkningsindustri (C10-C33), nivåer med Index 2012 = 100

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB), Bureau of Economic Analysis (BEA), Eurostat, OECD och World bank, nationalräkenskaper enligt ENS 2010.

* Serier med säsongrensad data har använts.

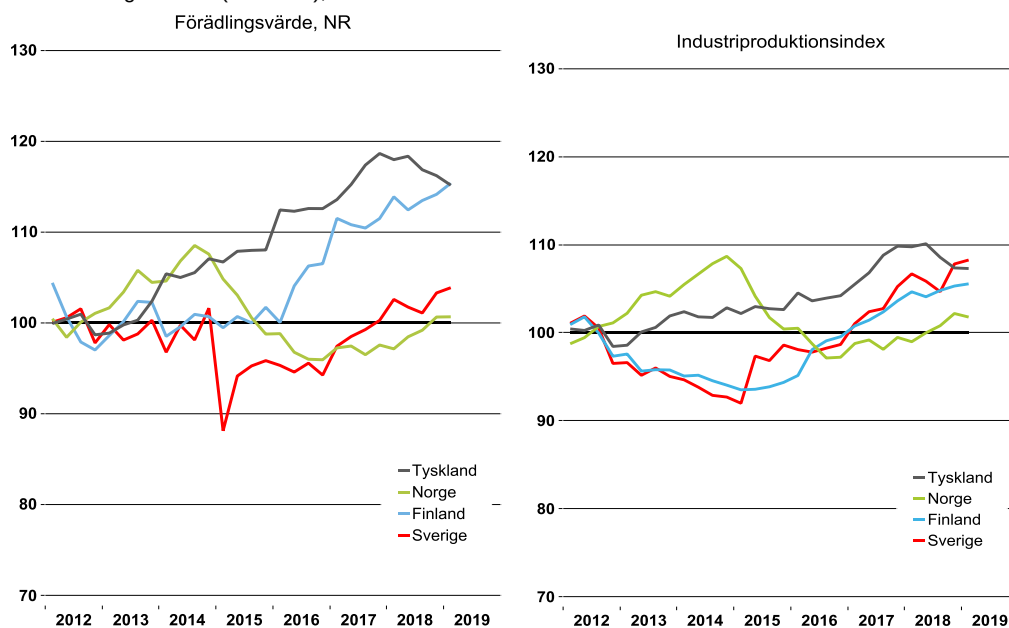
Produktionsutvecklingen inom svensk tillverkningsindustri var mellan 2012 och 2014 svagare än utvecklingen inom euroområdet och OECD (mätt i fasta priser). Det var framför allt den positiva utvecklingen för industrin i Tyskland som förklarade skillnaden mellan Sverige och euroområdet. Utvecklingen i Sverige jämfört med andra länder är mer svårbedömd mellan 2014 och 2016 på grund av Ericssons omklassificering, Sverige har

dock sedan början på 2017 har haft en starkare produktionsutveckling för tillverkningsindustrin än i euroområdet och OECD och ser ut att ha haft det också jämfört med USA, i alla fall till och med första halvan av 2018. Mönstret ser likartat ut för utvecklingen av förädlingsvärdet i fasta priser.

Sverige och Finland ser, enligt industriproduktionsindex, ut att ha haft en likartad utveckling under den studerade perioden, även om det svenska tidsseriebrottet 2015 försvårar jämförelsen. Tyskland hade initialt under tidsperioden en betydligt starkare utveckling av industriproduktionen än Sverige och Finland. Däremot så har den tyska industriproduktionen, både räknat som förädlingsvärde och som industriproduktionsindex, utvecklats svagt under 2018 och det gäller särskilt under den andra halvan då både industriproduktionsindex och industrins förädlingsvärde ser ut att ha sjunkit. Någon sådan nedgång syns inte för Sverige och Finland, men jämfört med den mycket starka produktionstillväxten under 2017 har dock tillväxten mattats av på senare tid i både Sverige och Finland.

Svensk produktionsutveckling jämfört med i Tyskland, Norge och Finland

Förädlingsvärde enligt nationalräkenskaper (fasta priser) samt industriproduktionsindex (fasta priser) för tillverkningsindustri (C10-C33), index 2012 = 100

Källa: Nationella statistikinstitut (via Macrobond), nationalräkenskaper enligt ENS 2010.

* Serier med säsongrensaddata har använts.

2.3 Utvecklingen inom olika industribranscher i Sverige

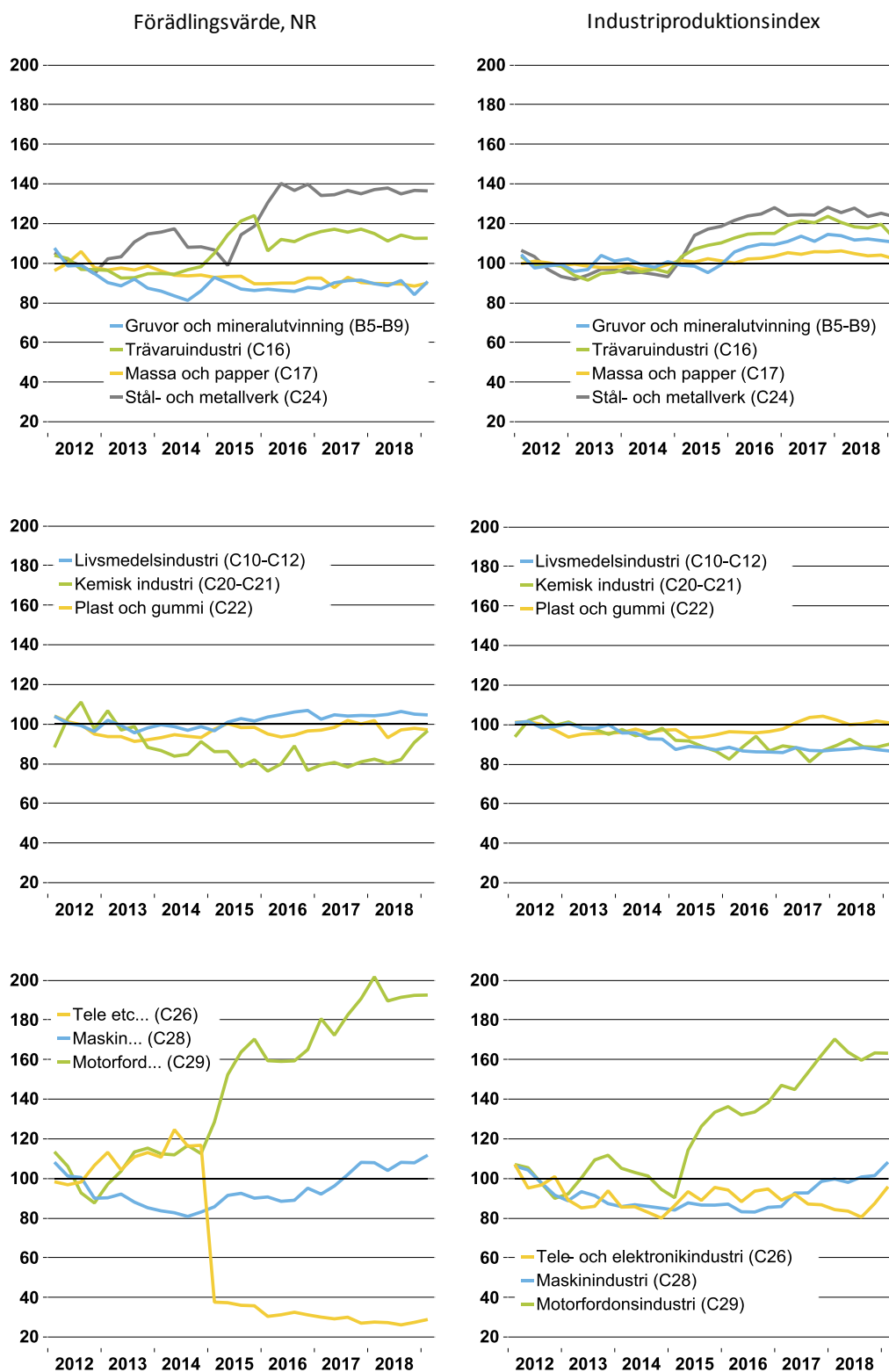
Skillnaderna för produktionsutvecklingen är relativt stora mellan industrins delbranscher. Motorfordonsindustrin har de senaste åren haft en mycket stark produktionsutveckling och är utan jämförelse den delbransch för vilken produktionen har ökat mest sedan 2012. Maskinindustrin utvecklades under några år från 2012 och framåt svagt, men har de senaste två åren sett en stark produktionsutveckling. Stål- och metallverken liksom trävaruindustrin ligger på högre produktionsnivåer idag än 2012, men produktionsutvecklingen har stått relativt still under de senaste tre åren. Flera andra branscher har sammantaget haft låg eller negativ produktionstillväxt sedan 2012.

Motorfordonsindustrins storlek ger utvecklingen i branschen ett relativt stort genomslag på utvecklingen för industrin totalt sett. Branschens tillväxt har också gjort att motorfordonsindustrin ökat sin andel av den totala industriproduktionen under den studerade perioden. 2012 stod motorfordonsindustrin för 10,6 procent av tillverkningsindustrins förädlingsvärde räknat i löpande priser, medan denna delbransch 2018 stod för 17,3 procent av förädlingsvärdet.

För tele- och elektronikindustrin framgår tydligt effekten av att Ericsson i statistiken bytt branschtillhörighet (se faktaruta 2.1).

Produktionsutveckling i Sverige inom ett antal industribranscher

Förädlingsvärde enligt NR (fasta priser) samt industriproduktionsindex (fasta priser), index 2012 = 100*

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB), nationalräkenskaper enligt (ENS 2010).

* Serierna har säsongrensats med metoden X12.

3. Sysselsättningsutveckling inom industrin

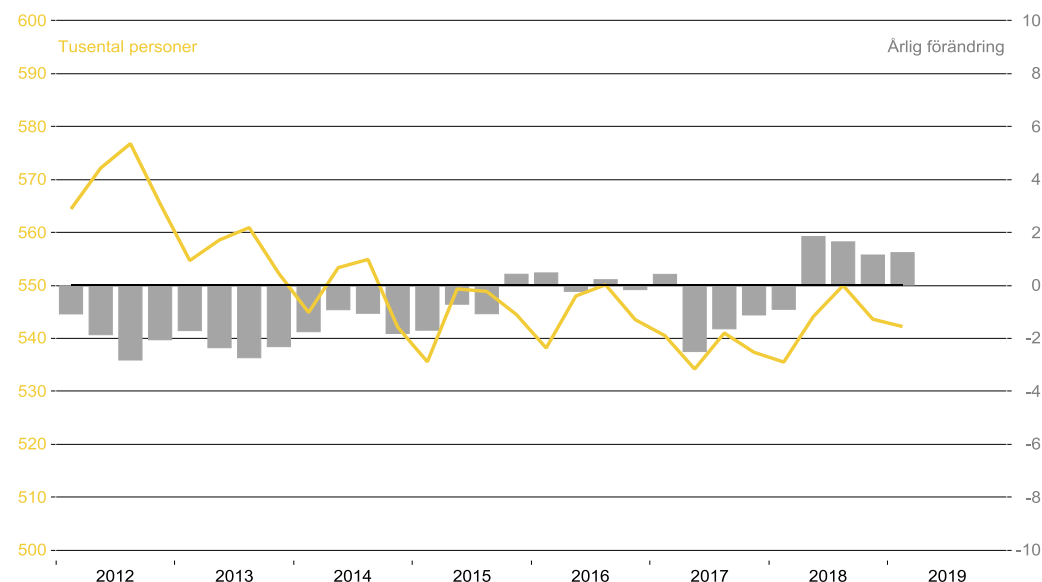
3.1 Sysselsättningsutvecklingen i Sverige

Hur sysselsättningen inom industrin utvecklas kan följas såväl utifrån nationalräkenskaperna som den kortperiodiska sysselsättningsstatistiken, AKU (arbetskraftsundersökningarna) och RAMS (regional arbetsmarknadsstatistik). Skillnaden mellan statistikkällorna är överlag små.

Antalet anställda minskade något mellan 2012 och 2015. Under 2016 var antalet anställda inom industrin ungefär oförändrat. Under 2017 föll antalet anställda i industrin åter igen trots det starka konjunkturläget inom många delar av industrin. Siffrorna för 2017 påverkas dock av omklassificeringen av Ericsson och det finns därför skäl att tro att antalet anställda inom industrin rensat för denna effekt ökade under 2017. Under 2018 ökade sedan antalet anställda relativt starkt och uppgick i genomsnitt till drygt 543 000 personer. De två senaste kvartalen har antalet anställda minskat och första kvartalet 2019 var antalet anställda 542 000 personer.

Sverige, sysselsättningsutveckling inom industrin

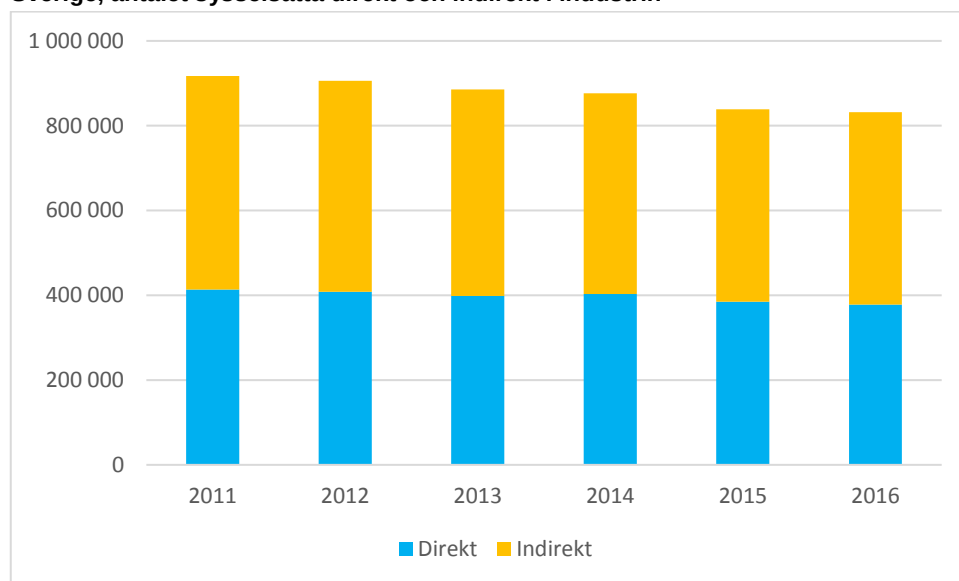
Antalet sysselsatta inom gruv- och tillverkningsindustrin (B05-C33), samt procentuell förändring jämfört med motsvarande kvartal året innan

Källa: SCB, Kortperiodiska sysselsättningsstatistiken.

Ett problem med diagrammet ovan är att det visar antalet anställda i industrin, inte antalet personer som faktiskt är sysselsatta inom industrin, det vill säga personer som arbetar med att producera industriprodukter och tjänster. Diagrammet ovan underskattar vidare industrins betydelse för sysselsättningen i hela ekonomin eftersom industrin i rollen av kund till en rad andra sektorer skapar sysselsättningen i andra branscher. Köp av framför allt olika typer av företagstjänster, allt ifrån tekniska konsulter till finansiella tjänster och transporter, skapar en stor indirekt sysselsättning i dessa sektorer. En del av den sysselsättningsnedgång som skett sedan finanskrisen beror på att strukturen i industrisektorn har förändrats, där fler tjänster som tidigare funnits in-house nu köps in från både externa eller koncerninterna företag.

Sverige, antalet sysselsatta direkt och indirekt i industrin

Källa: SCB samt egna beräkningar.

Inkluderas denna indirekta industrissysselsättning uppgår den totala ”industrissysselsättningen” till mellan 800 000 – 900 000 personer.⁴ Denna totala sysselsättning kan också beskrivas som ca 400 000 sysselsatta som producerar industrivaror till slutkund, övriga sysselsatta är underleverantörer och finns både inom och utanför industrin.

Antalet indirekt sysselsatta sjönk, i likhet med antalet direkt sysselsatta, i samband med finanskrisen. Mellan 2012 och 2016 minskade både den direkta och den indirekta sysselsättningen något. Andelen indirekt sysselsatta har dock legat konstant de senaste åren, kring 55 procent av den totala sysselsättningen inom industrin. Uppgifter för de senaste två åren finns inte ännu.

⁴ Beräkningarna är gjorda med så kallad input-output-analys med vilken det går att beräkna hur mycket en viss mängd produktion i en bransch (i det här fallet industrin) genererar ytterligare produktion i andra branscher. På motsvarande sätt kan antalet sysselsatta som motsvarar den totala produktionen i respektive bransch beräknas.

3.2 Utvecklingen i andra regioner/länder

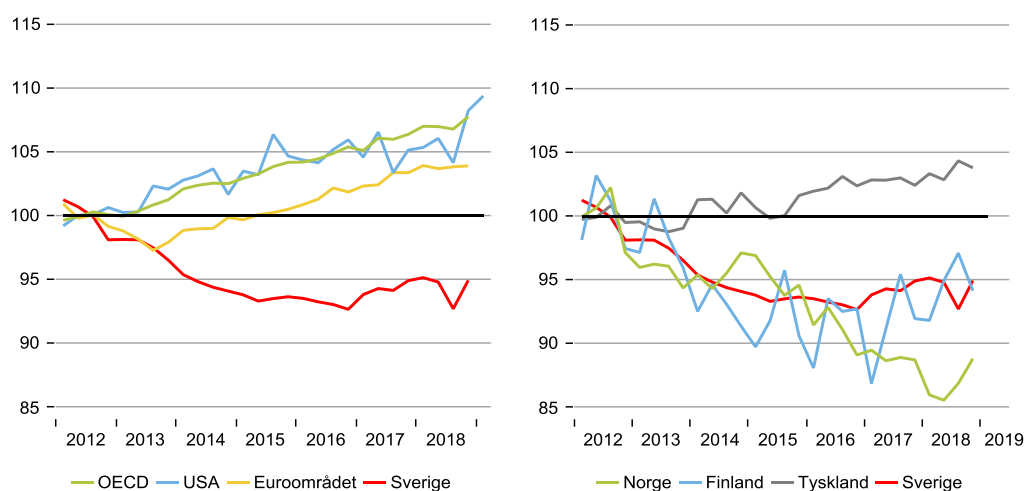
För att sätta den svenska utvecklingen i ett internationellt perspektiv jämförs nedan utvecklingen i Sverige med den i andra regioner och länder. Den statistik som används är sysselsättningen i industrin (manufacturing employment) enligt OECD Main Economic Indicators (MEI).

Som framgår av statistiken har utvecklingen i Sverige varit svag, men enligt denna statistik syns en tydlig uppgång i industrisysselsättningen under 2017, om än från en historiskt sett låg nivå. Det tredje kvartalet 2018 bröts uppgången och sysselsättningen minskade. Det fjärde kvartalet ökade dock sysselsättningen igen.

Omklassificeringen av Ericsson påverkar även denna statistik, men vid en annan tidpunkt än den kortperiodiska sysselsättningsstatistiken. Siffrorna, som kommer från nationalräkenskaperna, påverkas 2014-2015 av omklassificeringen och det bidrar till att förstärka fallet i industrisysselsättning under de åren. Istället påverkas dessa siffror inte av Ericssons omklassificering under 2017 och därmed syns den faktiska uppgång som skett i industrisysselsättningen under 2017 här.

Industrisysselsättningen i Sverige jämfört med Euroområdet, OECD, USA, Tyskland, Finland och Norge

Sysselsättningen inom tillverkningsindustrin (C10-33), index 2011 = 100

Källa: OECD, Main Economic Indicators (MEI).

Finland och Norge uppvisar en utveckling av antalet anställda inom industrin som liknar den svenska, medan många andra regioner/länder haft en starkare utveckling av antalet anställda inom industrin. Som framgår av diagrammen var antalet anställda inom industrin i Sverige sista kvartalet 2018 fem procent färre än vad den var i genomsnitt 2012 (en begränsad del av denna nedgång beror på omklassificeringen av Ericsson). I Eurozonen var antalet anställda inom industrin i slutet på 2018 ungefär fyra procent högre än 2012, medan ökningarna var större i USA samt även sammantaget för OECD-länderna. Det finns tyvärr ingen internationellt jämförbar statistik av hur den direkt och

indirekta industrissysselsättningen har förändrats vilket gör det svårt att dra slutsatser om industrins relativa betydelse för sysselsättningen i olika länder.⁵

3.3 Sysselsättningsutvecklingen i ett antal industribranscher

Skillnaderna i hur sysselsättningen har utvecklats är betydande mellan olika branscher inom industrin.

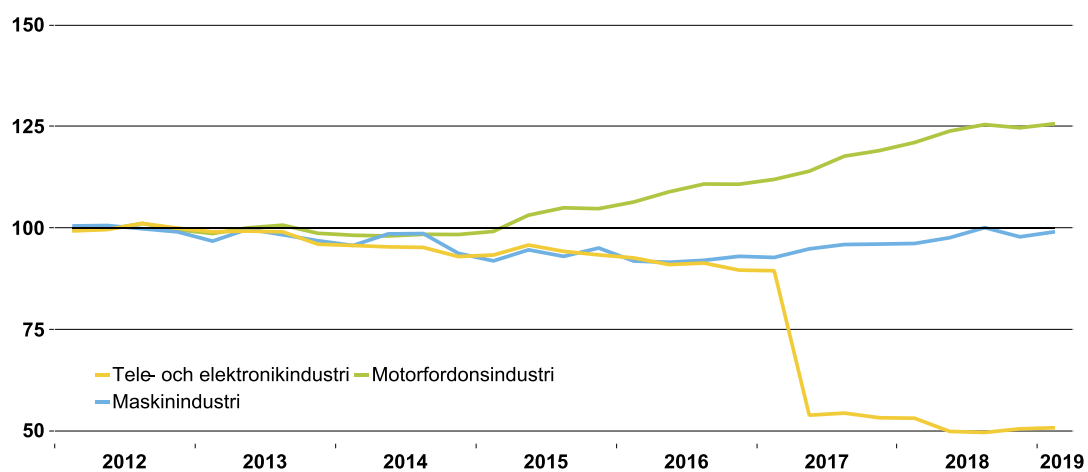
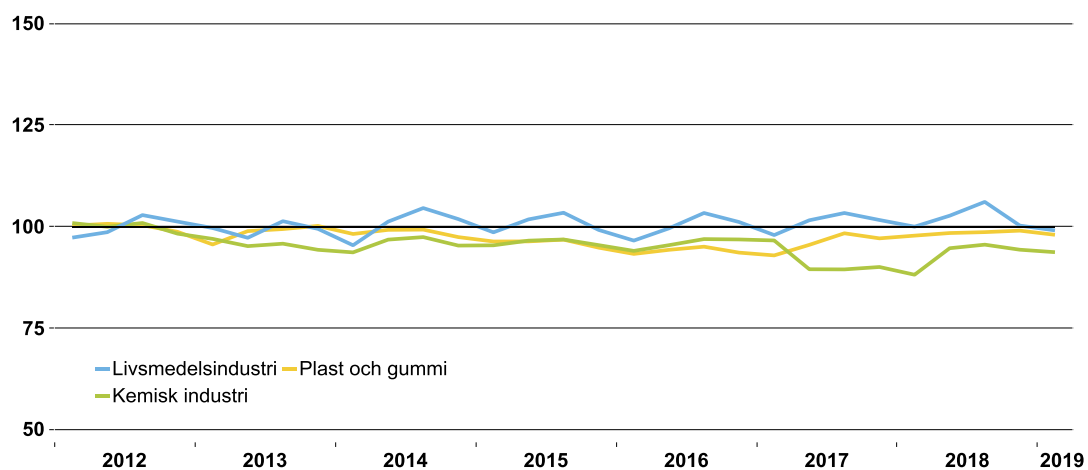
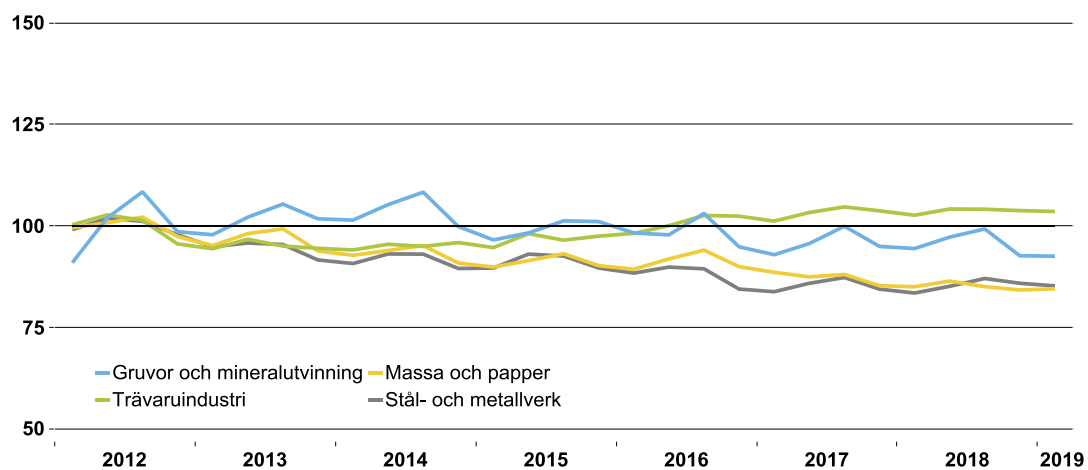
Den delbransch som sticker ut mest är motorfordonsindustrin, där antalet sysselsatta har ökat med cirka 25 procent sedan 2012. Antalet sysselsatta låg relativt still mellan 2012 och 2015, men har därefter utvecklats mycket positivt särskilt jämfört med övriga industribranscher. I trävaruindustrin har det skett en viss gradvis ökning i antalet sysselsatta sedan 2014. I livsmedelsindustrin, plast och gummi samt maskinindustrin har sysselsättningen legat kvar på ungefär samma nivå sedan 2012. I alla övriga industribranscher var det färre sysselsatta under 2019 jämfört med 2012. Den kemiska industrin har dock sett en viss återhämtning i antalet sysselsatta under de två senaste åren och ligger nära den sysselsättningsnivå som rådde i början på 2012.

För tele- och elektronikindustrin har antalet sysselsatta minskat stadigt från 2012 och framåt. Ericssons omklassificering till tjänstesektorn slår igenom i statistiken under 2017 och förklarar det stora sysselsättningstapp som syns i denna delbransch då.

⁵ Industrins ekonomiska råd gjorde i sin rapport från april 2015 en analys av industrins betydelse för tjänstesektorns sysselsättning i andra länder jämfört med Sverige och kom fram till att Sverige har en högre andel indirekt sysselsättning än genomsnittet i EU. Denna analys baserades på internationell input-output analys som visar utvecklingen fram till 2011.

Sysselsättningsutvecklingen i Sverige i ett antal olika delbranscher

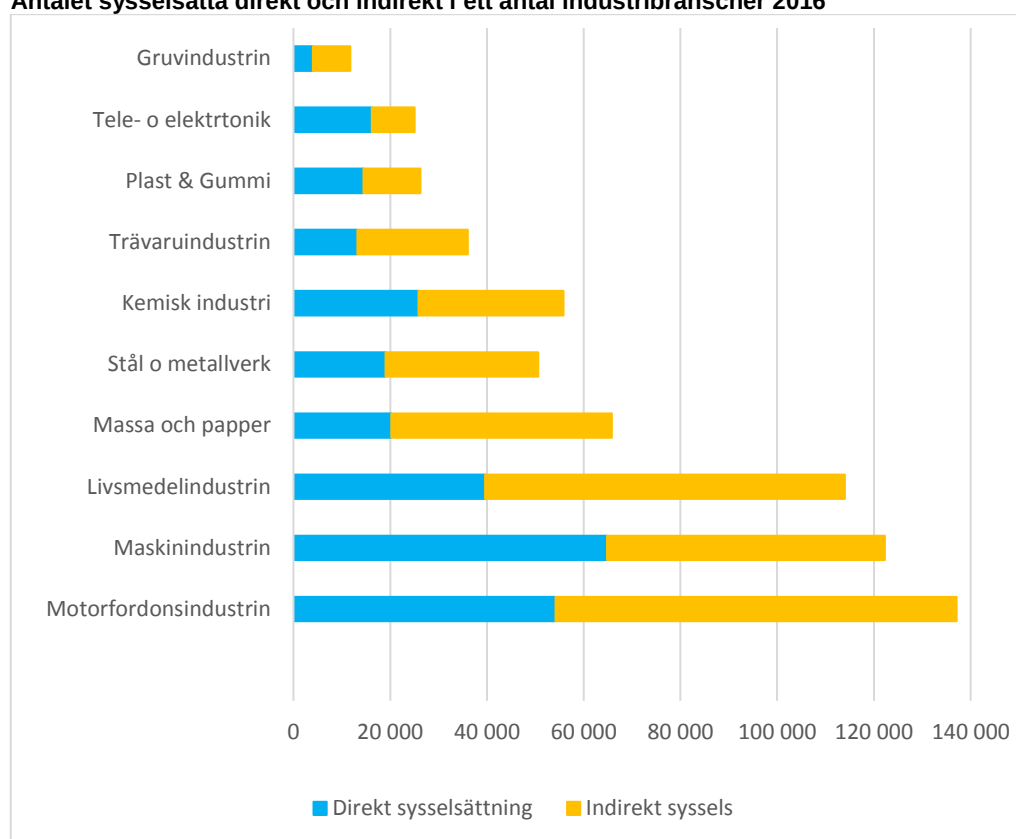
Index 2012 = 100

Källa: SCB, Kortperiodiska sysselsättningsstatistiken.

Den indirekta sysselsättningen skiljer sig också åt mellan de olika delbranscherna.⁶ Fordonsindustrin, livsmedelsindustrin, massa- och pappersindustrin, stålindustrin, gruvindustrin och trävaruindustrin hade alla en större andel indirekt än direkt sysselsatta under 2016. I tele- och elektronikindustrin var det tydligt fler direkt sysselsatta än indirekt, medan det vägde ungefär jämt i maskinindustrin, kemiindustrin samt plast- och gummi.

Antalet sysselsatta direkt och indirekt i ett antal industribranscher 2016

Källa: SCB, I/O-statistik samt egna beräkningar

⁶ Notera att dessa beräkningar inte är jämförbara med de tidigare i kapitlet som avser industrin totalt. En skillnad är att här på delbranschnivå räknas endast produktion/sysselsättning som direkt om den är kopplad till efterfrågan på produkter från just den delbranschen. Produktion/sysselsättning som kommer av efterfrågan från andra delbranscher (eller branscher utanför industrin) räknas här som indirekt.

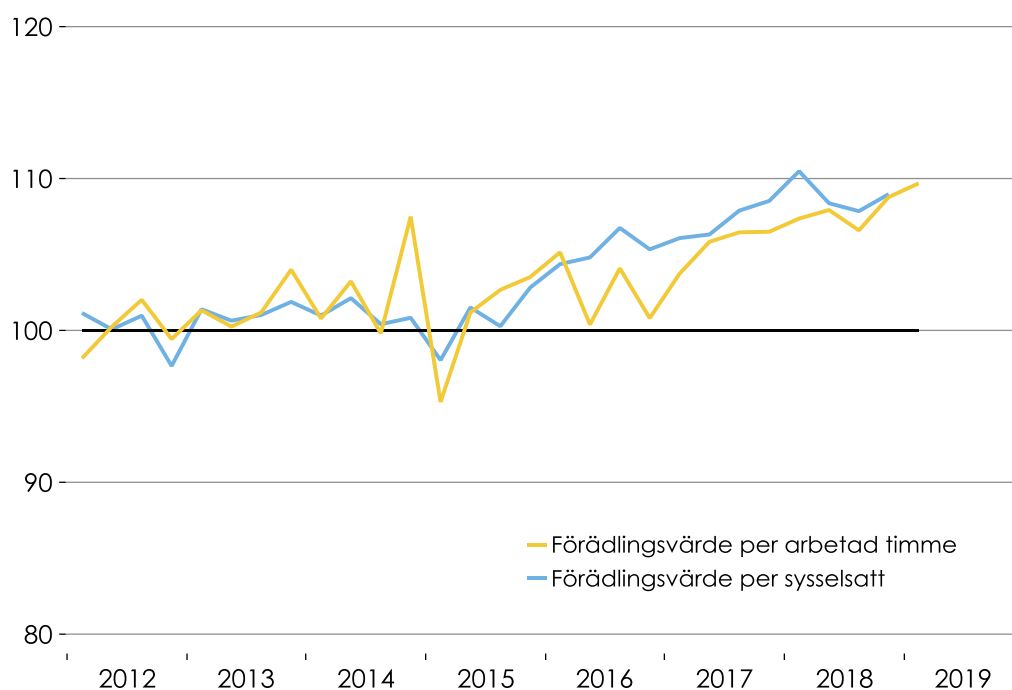
4. Industrins produktivitetsutveckling

4.1 Produktivitetsutvecklingen inom industrin i Sverige

Inom nationalekonomisk teori och empiri analyseras produktivitet dels utifrån total resursåtgång och dels utifrån respektive resursslag som ingår i produktionen. I vardagstal avses med produktivitet oftast den så kallade arbetsproduktiviteten. Med detta menas *output* i förhållande till det antal arbetade timmar (eller sysselsatta) som produktionen krävt. Ett annat vanligt mått är total faktorproduktivitet (TFP). Med detta menas hur kvantiteten *output* samvarierar med mängden av samtliga insatsvaror.⁷ Framöver i kapitlet analyseras arbetsproduktiviteten – kort och gott benämnd som produktiviteten. När inget annat anges är den beräknad som fast förädlingsvärde (dvs. volym) dividerat med antal arbetade timmar.

Svensk industri: produktivitet beräknat per timme respektive per sysselsatt

Förädlingsvärde (fasta priser) per arbetad timme och per sysselsatt inom tillverkningsindustrin, index 2012 = 100

Källa: ECB och SCB, nationalräkenskaper enligt ENS 2010.

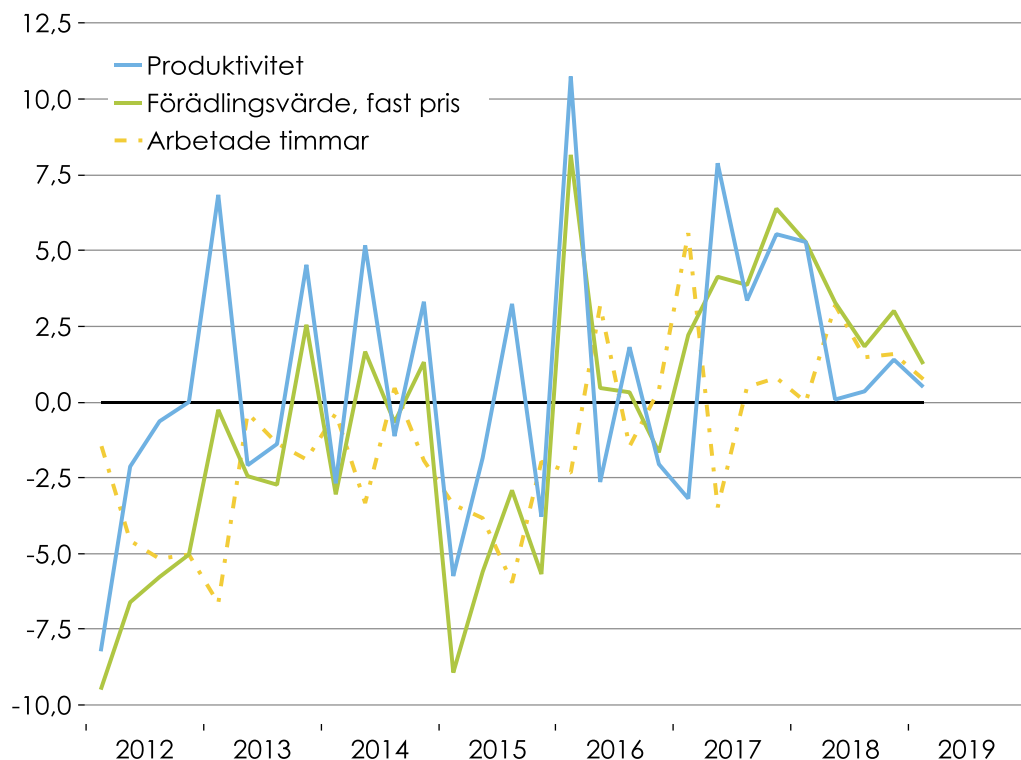
⁷ TFP är den del av förändringen i *output* som inte kan förklaras av ändrade kvantiteter av t.ex. arbete eller kapital. Ökad total faktorproduktivitet förklaras av teknisk utveckling och/eller organisatoriska förbättringar etc. och innebär att man med samma mängd produktionsfaktorer kan åstadkomma mer *output*.

Produktivitetsutvecklingen i svensk industri var svag efter rekylen 2010 och 2011 fram till 2014 för att sedan öka igen. Jämför vi med genomsnittet för 2012 är produktionen per timme i tillverkningsindustrin nu (första kvartalet 2019) 9,7 procent högre. I termer av produktion (fjärde kvartalet 2018) per sysselsatt är produktiviteten ca nio procent högre än genomsnittet för 2012.

På lång sikt bestäms produktiviteten av teknologiska och institutionella faktorer, såväl på makro- som på företagsnivå. På kort sikt är dock produktiviteten starkt cyklisk vilket framgår av bilden nedan. Det är uppenbart att förädlingsvärdet per arbetad timme – produktiviteten – följer förädlingsvärdet mycket nära medan arbetade timmar är mer stabila. Förklaringen är att kapitalintensiteten i industrin är stor. När efterfrågan och produktionen ökar, stiger kapacitetsutnyttjandet vilket ger skjuts också till produktiviteten.

Svensk industri: förädlingsvärde och produktivitet hand i hand

Årlig procentuell förändring, uppgifter för inom tillverkningsindustri

Källa: ECB och SCB, nationalräkenskaper enligt ENS 2010.

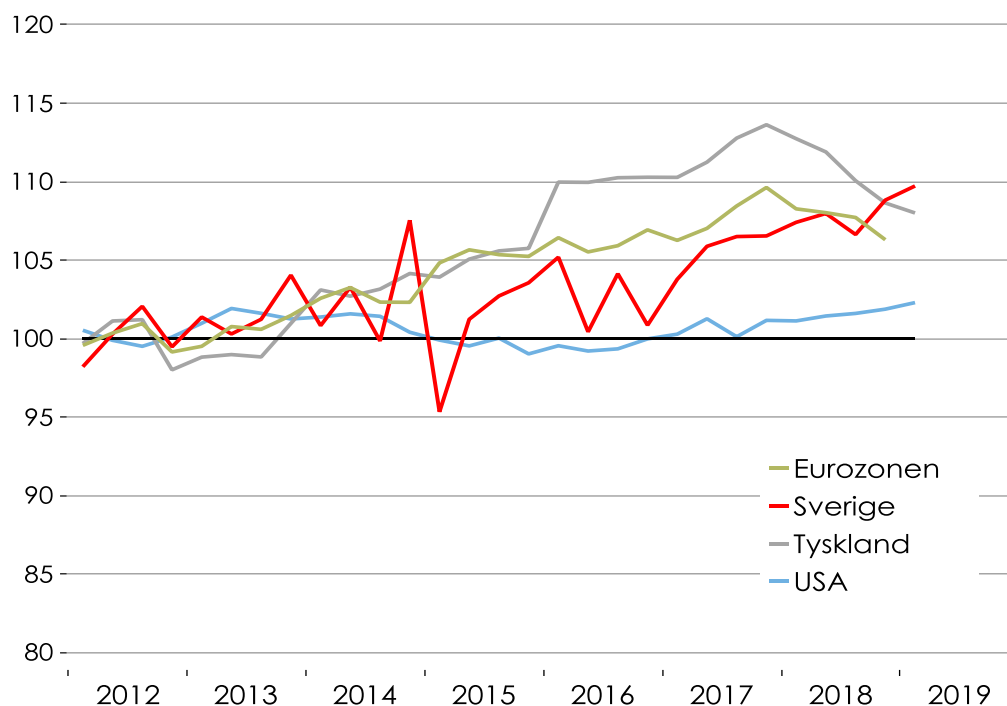
Den svaga svenska produktivitetsutvecklingen under åren 2011 till 2014 är således en spegelbild av en svag utveckling för industriproduktionen de åren. På motsvarande sätt drevs produktivetslyftet under 2015 av en ökning i produktionen för att åter mattas under 2016 i samband med svagare produktionsutveckling. Det kraftiga lyftet till produktiviteten under 2017 och avmattningen 2018 kan i sin tur förklaras med motsvarande svängningar i industriproduktionen.

4.2 Industrins produktivitetstillväxt i Sverige och internationellt

Som framgick i kapitel 1 har den globala BNP-produktivitetstillväxten varit svag det senaste decenniet. Så var också fallet initialt inom industrin globalt, även om en cyklisk acceleration inträffade i Europa under återhämtningen 2016-2017. I samband med den försvagning av industrikonjunkturen som skedde under 2018 har dock produktiviteten återigen bromsat. Bilden nedan visar att utvecklingen inom industrin i Sverige var svagare än i omvärlden i början av perioden efter återhämtningen från finanskrisen. Det kraftiga lyftet under 2016-början av 2017 minskade gapet till övriga Europa och gapet har fortsatt att slutas under det senaste året. Sedan 2012 har produktivitetstillväxten i Sverige och Tyskland varit mycket likartad. Under det senaste året har dock tysk produktivitet utvecklats mycket svagt medan Sveriges tagit lite fart. Gentemot USA har Sverige fortsatt att dra ifrån de senaste åren.

Produktivitet inom industrin

Förädlingsvärde (fasta priser) per arbetad timme inom tillverkningsindustri, index 2012 = 100

Källa: ECB, SCB & BLS

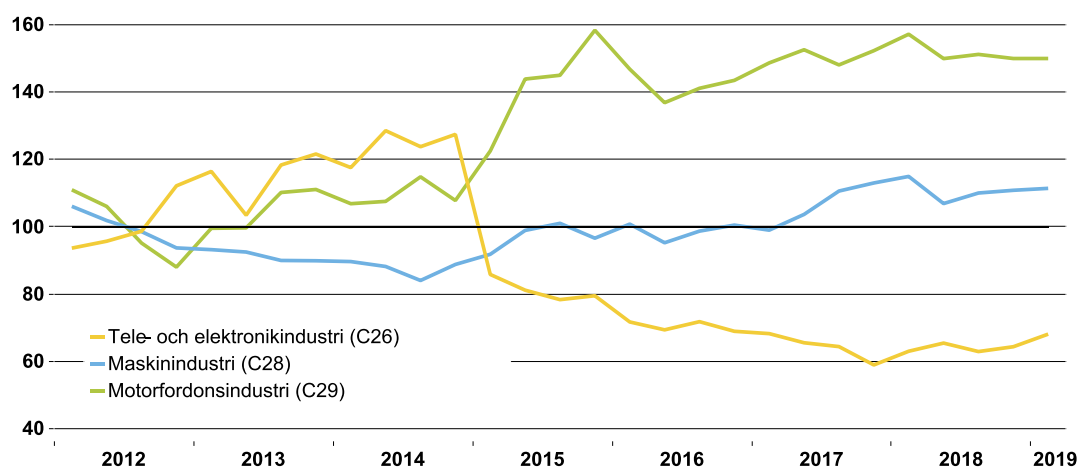
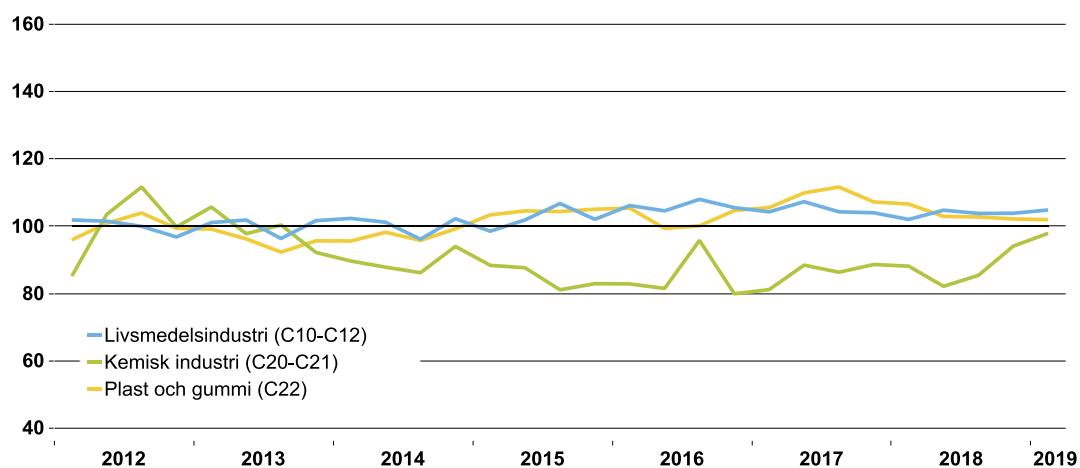
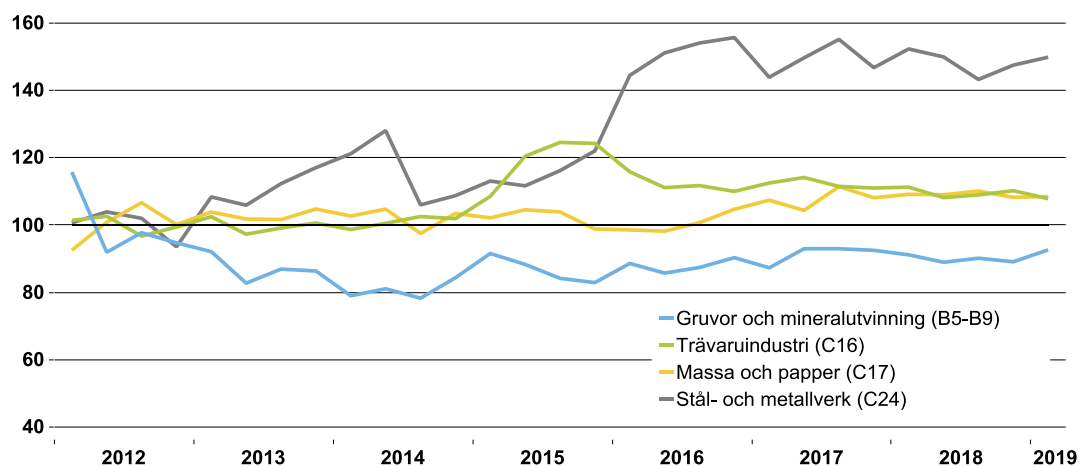
4.3 Svensk industris branscher

Skillnaderna för produktivitetstillväxten är relativt stora inom industrins olika delbranscher. Precis som för industrin sammantaget går förädlingsvärdets och produktivitets utveckling hand i hand. De sektorer där produktionsvolymen utvecklats bäst har också i allmänhet bäst produktivitetstillväxt. Inom fordonsindustrin har dock produktiviteten bromsat de senaste åren trots stark produktionsstillväxt vilket speglar stark sysselsättningstillväxt.

Värt att notera är även att statistiken – åtminstone till och med 2015 – visar en högre ökningstakt för produktiviteten inom tele- och elektronikindustrin än för industrin generellt. Bidragande till detta är hur den snabba teknikutvecklingen i form av uppskattade kvalitetsförändringar hanteras när förädlingsvärdet dubbel-deflateras (se även kapitel 2). Problematiken kring detta har diskuterats i ett flertal sammanhang under senare år. Den förändring av kategoriseringen inom näringslivet som gäller fr.o.m. 2015, där Ericsson AB i huvudsak inte längre sorteras till tele- och elektronikindustrin, innebär ett tidsseriebrott som gör data svåra att analysera.

Produktivitet i Sverige inom ett antal industribranscher

Förädlingsvärde (fasta priser) per arbetad timme, index 2012 = 100*

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB), nationalräkenskaper enligt (ENS 2010).

* Serierna har säsongrensats med metoden X12.

5. Pris- och växelkursutveckling

5.1 Producent- och konsumentprisindex

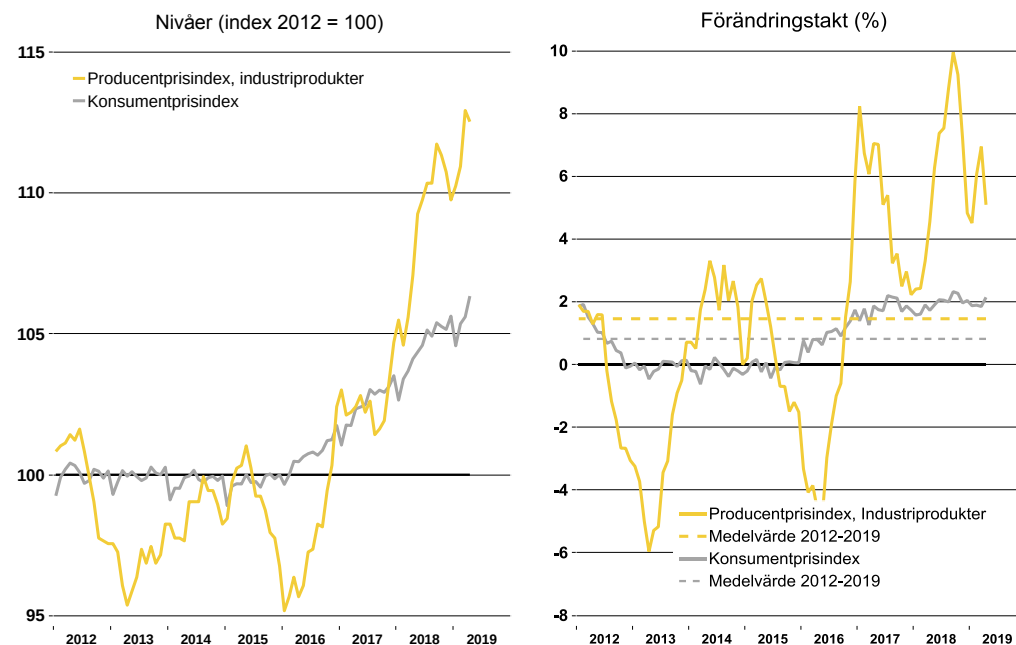
I tidigare kapitel har industrins utveckling följts i såväl volym (dvs. fastprisberäknat värde) som värde i löpande pris. Skillnaden dem emellan är, som framgick i kapitel 2, priser- och beräknade kvalitetsförändringar m.m. När prisutveckling diskuteras hamnar fokus ofta på konsumentprisernas utveckling. För industrins konkurrenskraft är det centrala hur industrins priser utvecklas. De priser som möter industriföretagen varierar därtill starkt beroende på inom vilken bransch företagen verkar.

I figurerna nedan visas såväl nivåer som förändringstakt för PPI och KPI.

Mellan 2012 och 2015 låg KPI i det närmaste still. Därefter har konsumentpriserna ökat, särskilt under andra halvan av 2017 medan prisökningarna mattats av något sedan början på 2018. PPI har från 2012 och framåt varit mycket volatilt, med två perioder med betydande prisnedgångar, 2013 respektive 2015, varefter priserna ökat igen. Priserna föll i november och december 2018 men ökade sedan fram till mars i år. I april föll prinsnivåerna svagt.

Sverige, producentpriser (PPI) och konsumentpriser (KPI)

Nivåer och årliga förändringstakter för PPI och KPI där PPI avser priserna för gruv- och tillverkningsindustrin

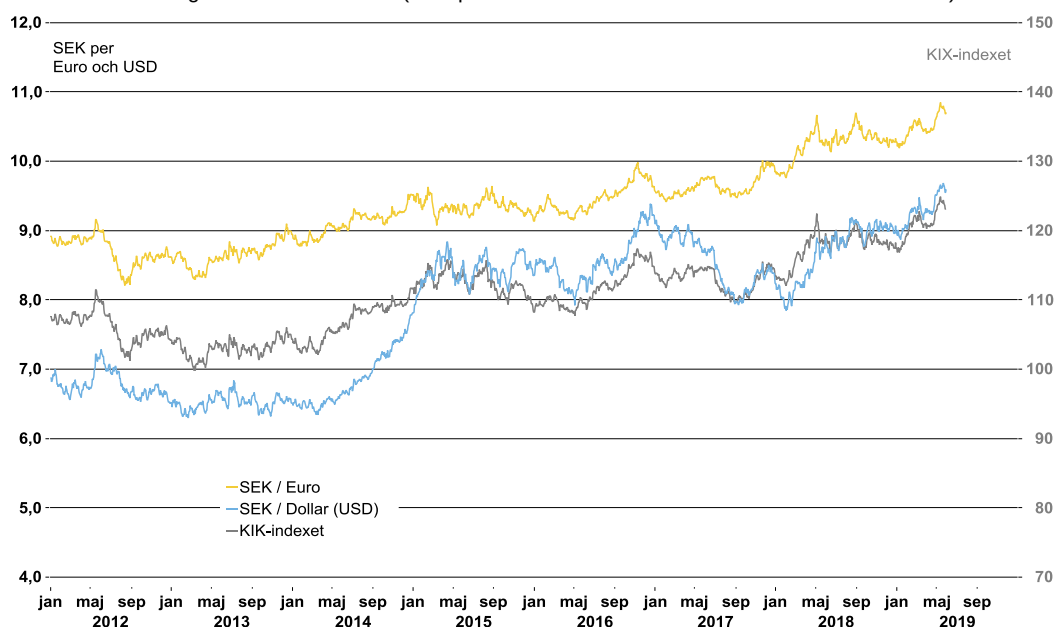
Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB)

5.2 Utveckling och samvariation för industrins priser

Eftersom en stor del av den svenska industriproduktionen exporteras så är exportpriserna en viktig förklaring till hur producentpriserna utvecklas. Svensk industri är starkt exponerad mot konkurrenter från andra länder. Dessutom är industrin pristagare på världsmarknaden – och i hög grad även på den svenska marknaden – och har därmed inte möjlighet att sätta sina egna priser. Exportpriser sätts i den valuta som gäller på den lokala marknaden, dvs. i huvudsak på marknader andra än i Sverige. Vad resultatet blir i SEK bestäms av värdet på vår valuta. Svag krona ger fler kronor för exporten, men kronor som är mindre värda och vice versa.

Svenska kronans utveckling mot euron, amerikanska dollarn och KIX-indexet

Valutakursutveckling i förhållande till SEK (SEK per euro/dollar samt index 18 november 1992 = 100)

Källa: Sveriges Riksbank

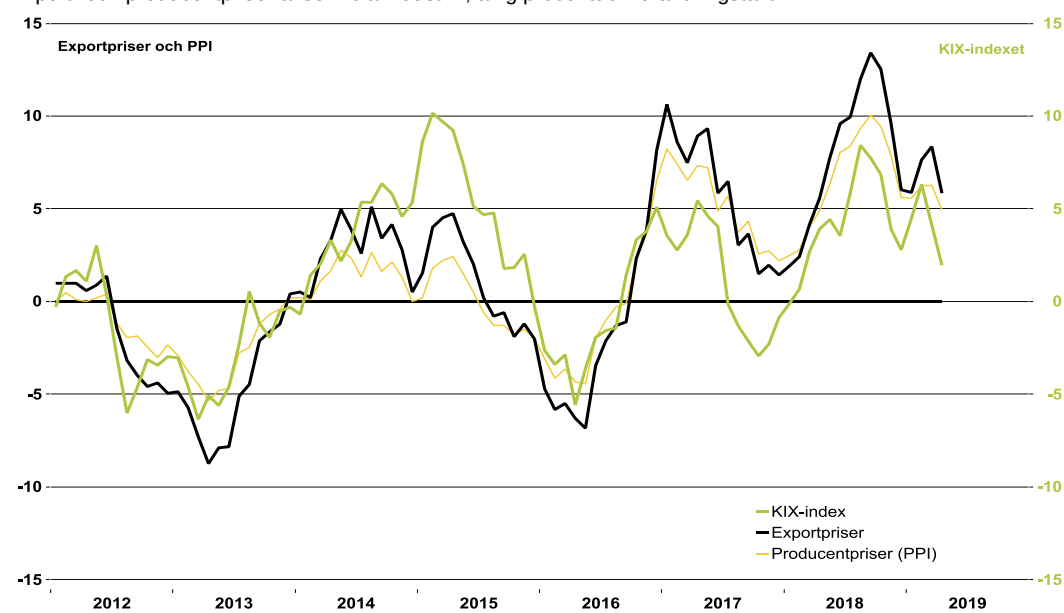
I figuren ovan framgår hur den svenska kronan utvecklats mot såväl euron och dollarn som mot det så kallade KIX-indexet.⁸ Där syns också tydligt den betydande försvagning som har skett av den svenska kronan.

I samband med kraftiga växelkursförändringar svänger även industrins exportpriser, räknat i svenska kronor. Samvariationen mellan exportpriserna och växelkursutvecklingen framgår av diagrammet på nästa sida – där förändringstakt för KIX-indexet, exportpriserna och producentpriser visas. Av diagrammet framgår även att exportpriserna svänger mer än producentpriserna.

⁸ Det är relativt vanligt att växelkursutvecklingen mäts mot KIX- eller TCW-indexen. Växelkursutvecklingen räknat mot dessa index innebär att kronans värde mäts mot en korg av andra valutor. Vikterna i dessa index bestäms av hur stor Sveriges handel är med respektive land i förhållande till handeln med de övriga länderna.

Samvariation mellan KIX-indexet och exportpriser respektive producentpriser

Export- och producentpriser avser hela industrin, årlig procentuell förändringstakt

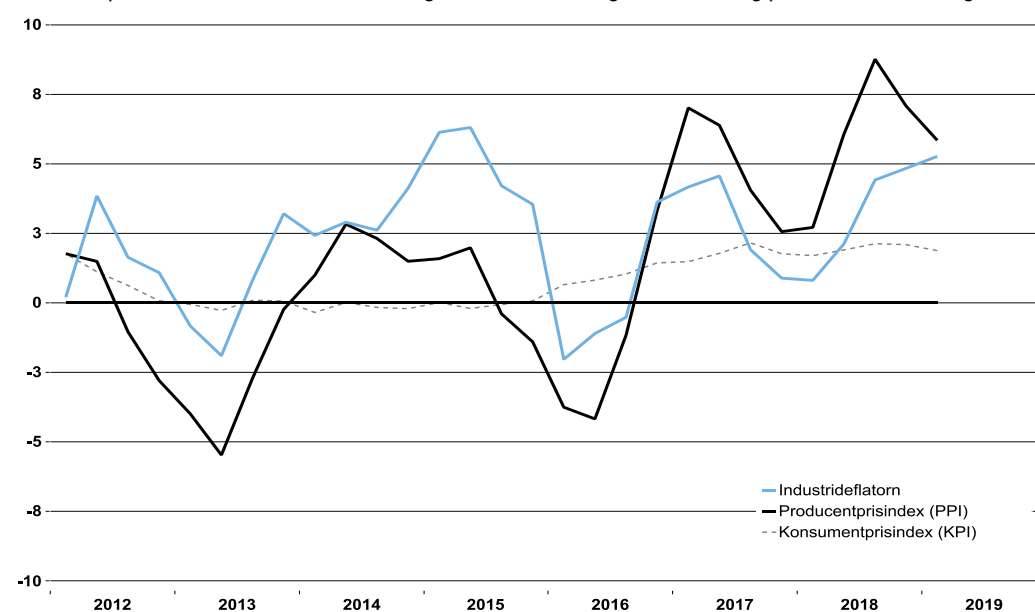

Källa: Riksbanken och statistiska Centralbyrån (SCB), prisstatistiken

Givet industrins stora utrikeshandelsberoende är det inte konstigt att industrins priser och de svenska konsumentpriserna (KPI) inte är korrelerade (vilket vi såg tidigare i detta avsnitt). Utvecklingen för industrins priser är istället relativt väl korrelerade med valutakursförändringarna, här mätt med KIX-indexet. Industripriserna är också korrelerade med förädlingsvärdesdeflatoren för industrin (se bilden nedan), även om det har förekommit avvikelser från tid till annan.

Samvariation mellan producentpriser, konsumentpriser och industrideflatoren*

Producentpriser och industrideflatoren avser gruv- och tillverkningsindustrin, årlig procentuell förändringstakt*

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB), nationalräkenskaperna och prisstatistiken

* Industrideflatoren är den så kallade BNP-deflatoren för industrins förädlingsvärde. Den beräknas som förädlingsvärdet i löpande pris dividerat med förädlingsvärdet i fast pris.

5.3 Terms of Trade

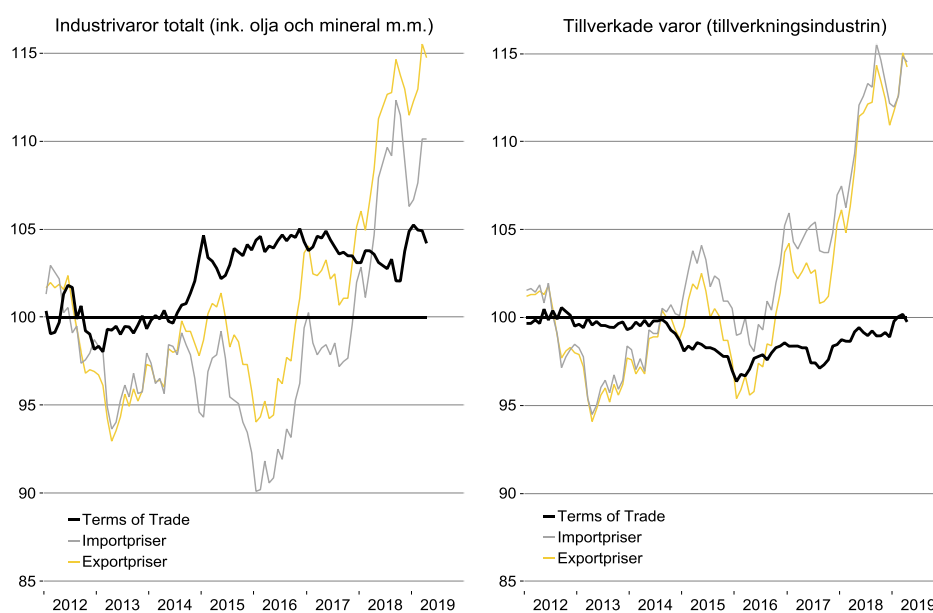
Prisutvecklingen för exporten i förhållande till importen är ytterligare ett sätt att följa hur industrins konkurrensförutsättningar utvecklas. Detta kan studeras genom att följa hur *Terms of Trade* (bytesförhållandet) utvecklas. I detta avsnitt studeras hur förhållandet mellan exportpriset (exportprisindex) och importpriset (importprisindex) utvecklas.

Terms of Trade för industrivaror totalt (där även olja ingår i importprisindexet) utvecklades under 2013 och 2014 positivt, till stor del p.g.a. fallande oljepris, stod därefter och stampade några år men verkar under andra halvan av 2017 och in i 2018 ha börjat falla. Från november 2018 till början av 2019 förbättrades bytesförhållandet snabbt för att därefter försämrades något igen. Svängningarna i bytesförhållandet under senare tid är bland annat en följd av att råoljepriset först föll kraftigt och sedan steg snabbt.

Terms of Trade för tillverkade varor försämrades från 2012 till början av 2016, men har sedan dess förbättrats.

Sverige, utveckling för *Terms of Trade*

Terms of Trade (exportpriser/importpriser) för hela industrin respektive för tillverkningsindustrin, index 2012 = 100*

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB)

* Förhållandet mellan exportpriset (exportprisindex) och importpriset (importprisindex).

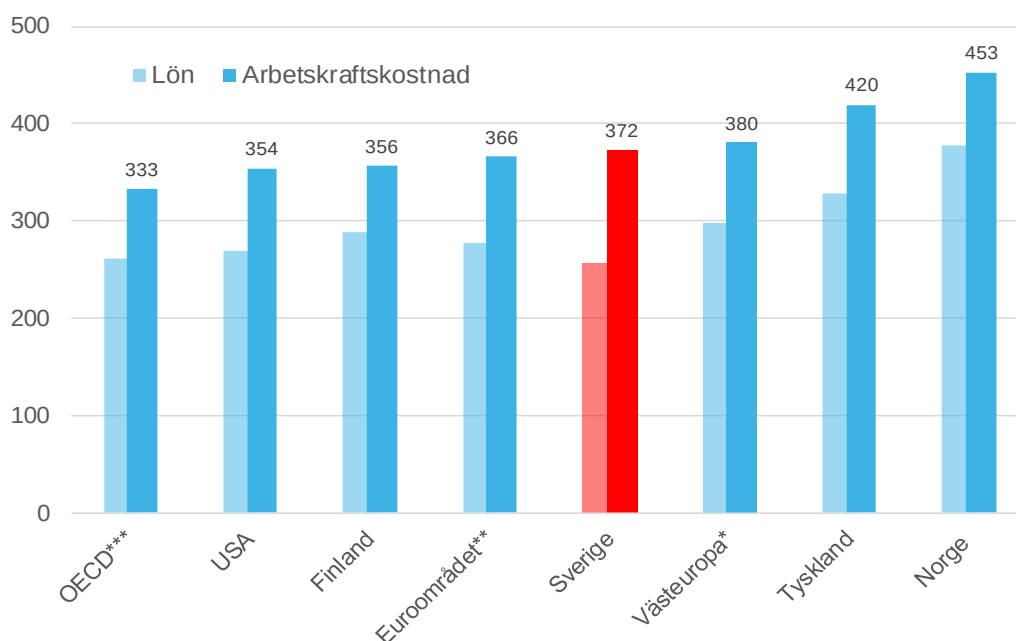
6. Löner och arbetskraftskostnader inom industrin

6.1 Nivå för arbetskraftskostnader och löner i Sverige

I detta avsnitt används uppgifter från Conference Board för att göra en internationell jämförelse av nivåerna för arbetskraftskostnad och lön. Det är den källa som såväl Facken inom industrin som Teknikföretagen i första hand brukar använda i sina regelbundna återkommande publikationer.⁹ I skrivande stund finns statistiken uppdaterad till och med 2017 men parterna har gjort kalkyler för 2018.¹⁰ Arbetskraftskostnaden var 372 SEK per timme inom industrin i Sverige under 2018. Det kan t.ex. jämföras med en kostnad per timme på 420 SEK i Tyskland eller 380 SEK i Västeuropa (exklusive Sverige), viktat med konjunkturinstitutets KIX-vikter. Arbetskraftskostnaden i Sverige låg 2018 alltså under både Västeuropas och den tyska nivån, mätt i svenska kronor.

Arbetskraftskostnad och lön inom industrin i Sverige och andra länder

Total arbetskraftskostnad (ej skuggade staplar) och lön (skuggade staplar) för samtliga anställda inom tillverkningsindustrin 2018 (SEK per timme)

Källa: The Conference Board - International Labor Comparisons

* De länder som KIX-viktats samman till Västeuropa (exkl. Sverige) är Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Norge, Portugal, Schweiz, Spanien, Storbritannien, Tyskland och Österrike.

** Euroländerna exklusive Lettland, Litauen, Slovenien, Cypern och Malta har vägts samman till euroområdet. Eftersom KIX-vikt inte finns för Estland har landet viktats med utgångspunkt i varuhandeln med Sverige.

*** Vid sammanvägning av OECD-länderna har förutom Sverige även Island, Luxemburg, Chile och Lettland exkluderats eftersom det inte finns arbetskraftskostnadsstatistik för dessa länder via Conference Board.

⁹ Se Facken inom industrins rapportserie *Globala arbetskraftskostnader* eller Teknikföretagens dito *Industrins arbetskraftskostnader internationellt* för dessa rapporter samt för en fördjupning om internationella arbetskraftskostnader.

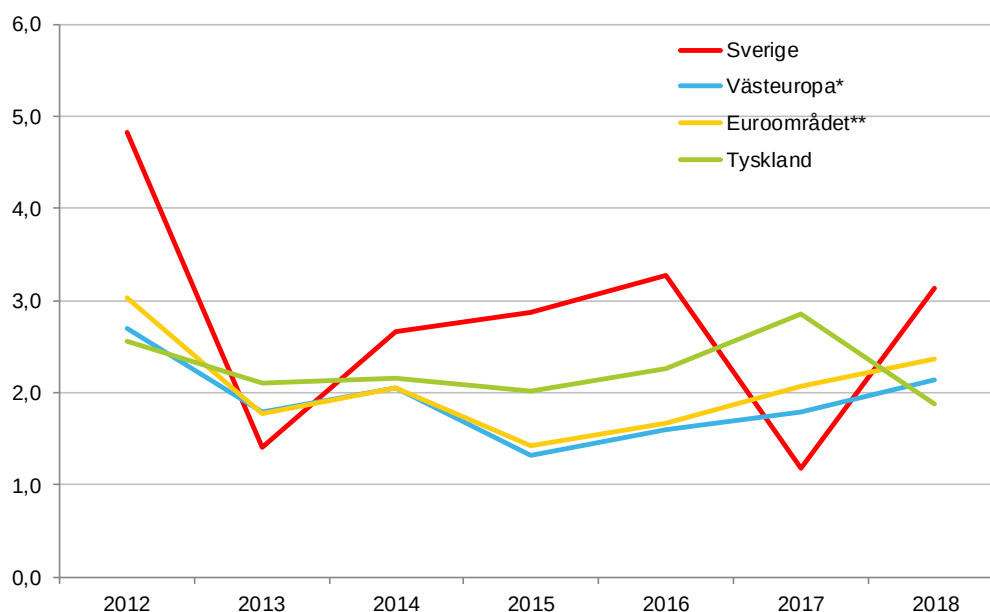
¹⁰ Med hjälp av växelkurser och indexserier som anger kostnadsutveckling i lokal valuta har kostnadsnivån för 2018 kalkylerats utifrån uppgifter för 2017. Indexserier från Eurostat Labour Cost Index (LCI) har i första hand använts. När inte detta varit möjligt har OECD Main Economic Indicators (MEI) använts.

6.2 Ökningstakt för lön och arbetskraftskostnad (i lokal valuta)

Genom att studera utvecklingen för lön och arbetskraftskostnad i lokal valuta kan ökningstakten i respektive land/område särskiljas från växelkursförändringarna. Eurostat Labour Cost Index (LCI) är den källa som i första hand används för att jämföra ökningstakt för arbetskraftskostnad och lön inom EU. För att kunna visa uppgifter på förändring i arbetskraftskostnad för OECD och USA används dock även Conference Board som källa i detta kapitel.¹¹

Ökningstakt för arbetskraftskostnad per timme inom industrin

Uppgifterna avser samtliga anställda inom tillverkningsindustrin och anges i lokal valuta

Källa: Eurostat Labour Cost Index (LCI)

* De länder som vägts samman till Västeuropa (Sverige ingår ej) är Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Norge, Portugal, Spanien, Storbritannien, Tyskland och Österrike, dvs. de länder för vilka det finns LCI-data.

** Euroländerna exklusive Slovenien, Cypern och Malta har vägts samman till euroområdet. Estland, Lettland, Litauen och Slovakien ingår från och med det år de blev euroländer. Eftersom KIX-vikt inte finns för Estland, Lettland och Litauen har länderna viktats med utgångspunkt i varuhandeln med Sverige.

Tabellen nedan kompletterar diagrammet genom att redovisa utvecklingen av arbetskraftskostnaderna i några viktiga konkurrentländer och områden ytterligare.

Ökningstakten i arbetskraftskostnaderna har växlat ned något sedan 2012 och det gäller för alla länder och regioner i diagrammet och tabellen. I genomsnitt över perioden har arbetskraftskostnaderna ökat något snabbare i svensk industri jämfört med Västeuropa.

¹¹ För svensk del påverkas ökningstakten 2017 av arbetskraftskostnaden och lönen av omklassificeringen av Ericsson.

Ökningstakt för arbetskraftskostnad per timme

Uppgifterna avser samtliga anställda inom tillverkningsindustrin och anges i lokal valuta*

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Sverige	4,8	1,4	2,7	2,9	3,3	1,2	3,1
Tyskland	2,6	2,1	2,2	2,0	2,3	2,8	1,9
Finland	4,7	1,0	1,9	2,0	0,7	-1,8	1,1
Norge	3,3	4,2	3,7	1,2	2,2	1,4	2,4
USA	0,5	2,2	1,5	2,1	3,2	:	:
Västeuropa*	2,7	1,8	2,0	1,3	1,6	1,8	2,1
Euroområdet**	3,0	1,8	2,1	1,4	1,7	2,1	2,4
OECD***	3,2	2,7	2,5	2,0	1,9	:	:

Källa: Eurostat Labour Cost Index (LCI) för europeiska länder/områden samt The Conference Board för OECD och USA

* De länder som vägts samman till Västeuropa (Sverige ingår ej) är Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Norge, Portugal, Spanien, Storbritannien, Tyskland och Österrike, dvs. de länder för vilka det finns LCI-data.

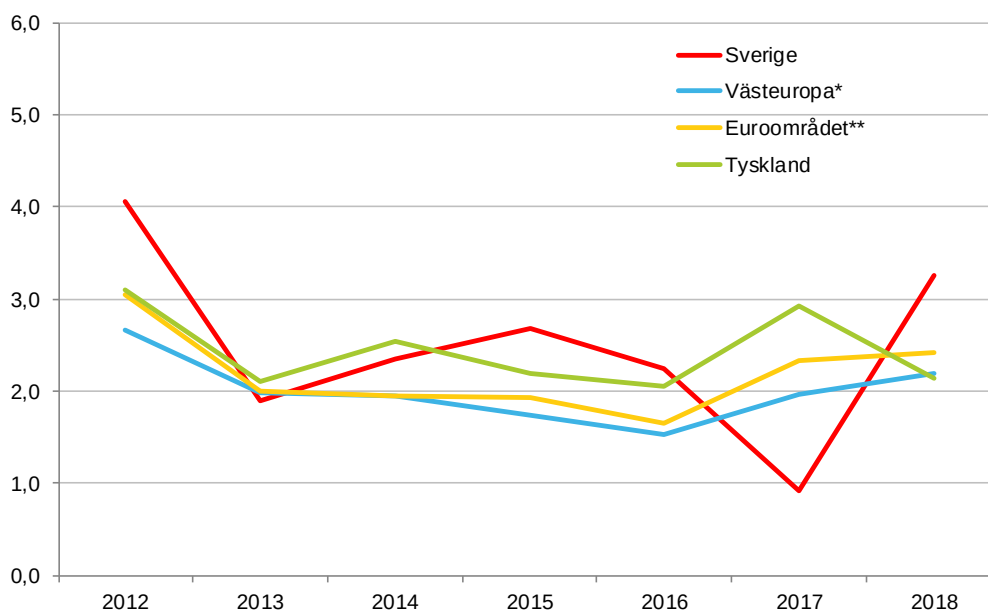
** Euroländerna exklusive Slovenien, Cypern och Malta har vägts samman till euroområdet. Estland, Lettland, Litauen och Slovakien ingår från och med det år de blev euroländer. Eftersom KIX-vikt inte finns för Estland, Lettland och Litauen har länderna viktats med utgångspunkt i varuhandeln med Sverige.

*** Vid sammanvägning av OECD-länderna har förutom Sverige även Island, Luxemburg, Chile och Lettland exkluderats eftersom det inte finns arbetskraftskostnadsstatistik för dessa länder via Conference Board.

Om vi istället visar hur löneökningstakten ser ut enligt samma källa (Eurostat LCI) får vi diagrammet nedan. Utvecklingen av lönerna är snarlik den som arbetskraftskostnaderna haft.

Löneökningstakt inom industrin

Uppgifterna avser samtliga anställda inom tillverkningsindustrin och ökningstakten anges i lokal valuta

Källa: Eurostat Labour Cost Index (LCI)

* Se tidigare figur för ökningstakt för information om vilka länder som ingår.

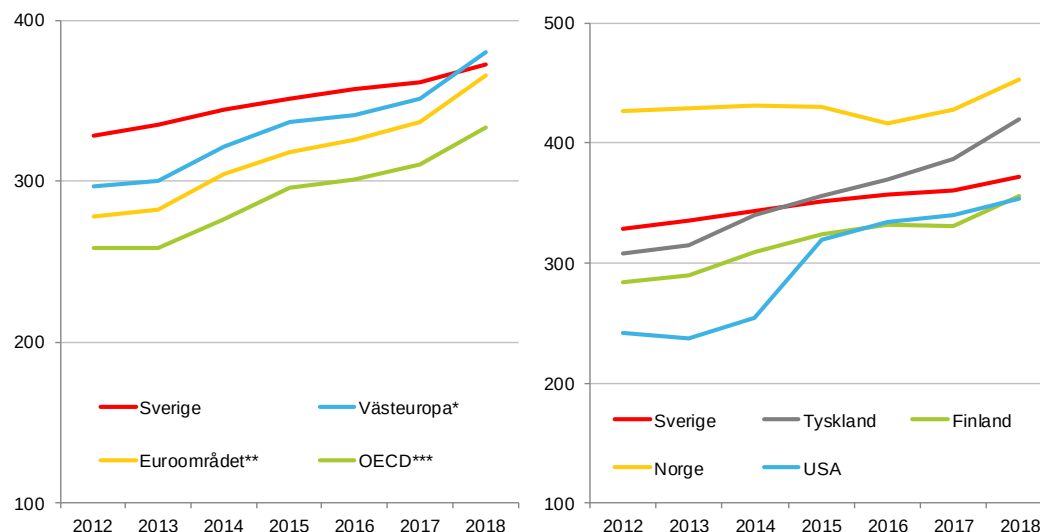
** Se tidigare figur för ökningstakt för information om vilka länder som ingår.

6.3 Arbetskraftskostnadsutveckling i gemensam valuta

När utvecklingen för arbetskraftskostnaderna studeras i gemensam valuta framgår såväl effekter av lokal ökningstakt som växelkursförändringar. Utvecklingen illustreras nedan med hjälp av uppgifter från Conference Board.

Utveckling av arbetskraftskostnad i Sverige och ett antal andra länder/områden

Total arbetskraftskostnad per timme för samtliga anställda inom tillverkningsindustrin (SEK per timme)

Källa: The Conference Board - International Labor Comparisons

* De länder som KIX-viktats samman till Västeuropa (exkl. Sverige) är Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Norge, Portugal, Schweiz, Spanien, Storbritannien, Tyskland och Österrike.

** Euroländerna exklusive Lettland, Litauen, Slovenien, Cypern och Malta har vägts samman till euroområdet. Eftersom KIX-vikt inte finns för Estland har landet viktats med utgångspunkt i varuhandeln med Sverige.

*** Vid sammanvägning av OECD-länderna har förutom Sverige även Island, Luxemburg, Chile och Lettland exkluderats eftersom det inte finns arbetskraftskostnadsstatistik för dessa länder via Conference Board.

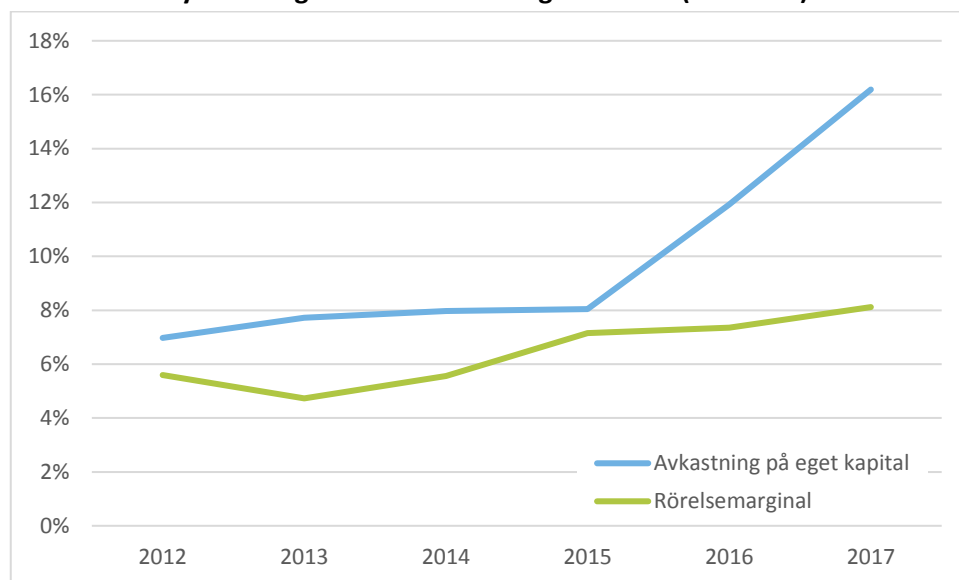
Växelkursen har haft stor inverkan på det svenska relativa arbetskraftskostnadsläget under perioden. 2012 när kronan stärktes steg den relativa arbetskraftskostnaden. Under senare år har en svagare kronkurs medverkat till en motsatt effekt på den relativa arbetskraftskostnaden.

7. Lönsamhet, investeringar och vinstandelar

7.1 Lönsamhet inom industrin i Sverige

Utvecklingen av industrins vinster och lönsamhet kan studeras med hjälp av SCBs undersökning Företagens ekonomi. I diagrammet visas dels rörelsemarginalen, dvs. rörelseresultat i relation till nettoomsättningen, dels avkastning på eget kapital, dvs. rörelseresultat efter finansiella poster i relation till justerat eget kapital.¹²

Ekonomiska nyckeltal i gruv- och tillverkningsindustrin (industrin) 2012-2017

Källa: SCB, Företagens ekonomi

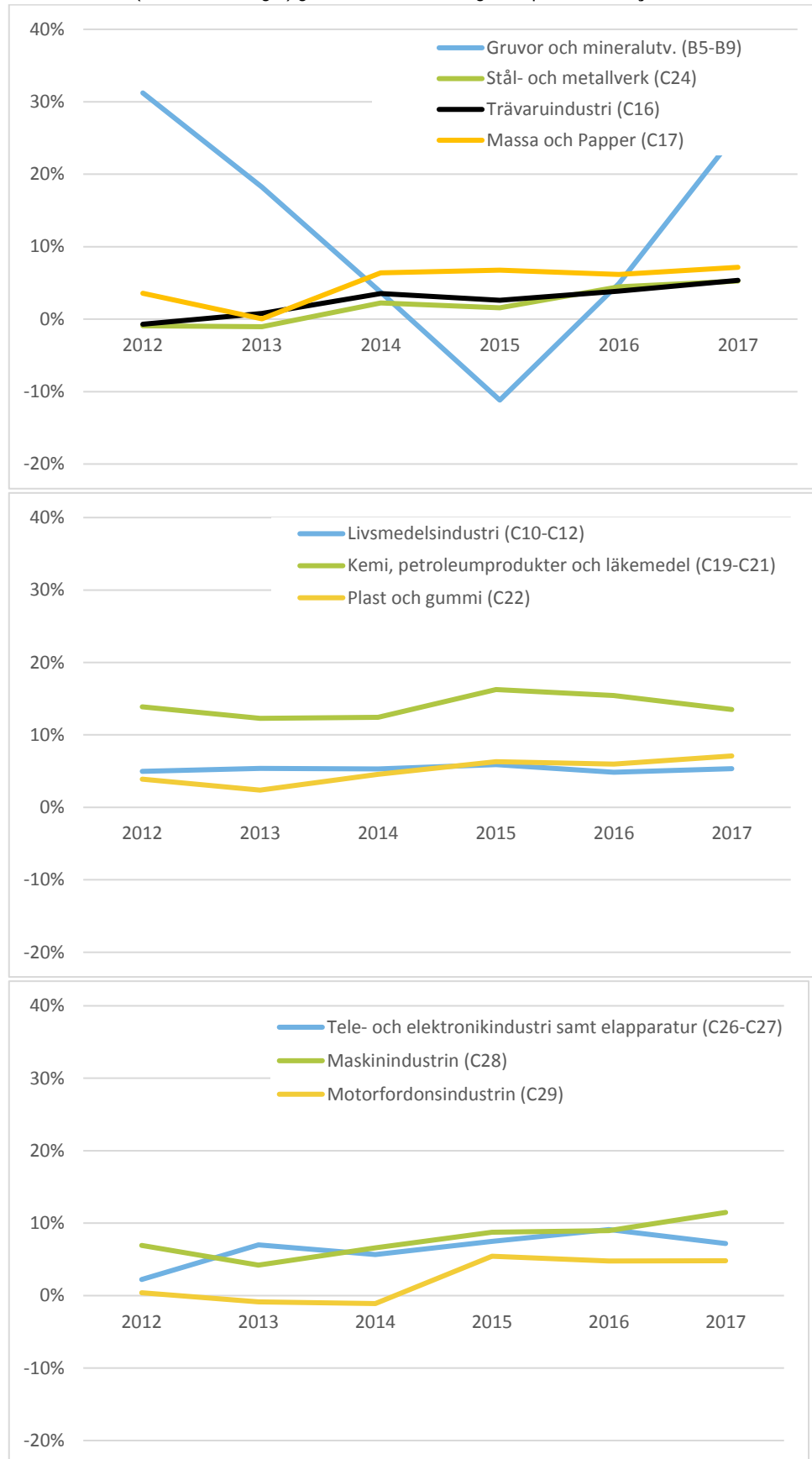
Avkastningen på eget kapital steg efter 2012 medan rörelsemarginalen vände uppåt 2014. 2016 och 2017 förbättrades lönsamheten enligt dessa mått, det gäller särskilt avkastning på eget kapital.

Skillnaden i utvecklingen av olika ekonomiska nyckeltal är relativt stor mellan industrins branscher. Rörelsemarginalen har dock förbättrats under senare år i de flesta branscher. I de tre diagrammen på nästa sida illustreras utvecklingen av rörelsemarginalen i olika branscher för åren 2012-2017.

¹² Med justerat eget kapital menas eget kapital samt 78 procent av obeskattade reserver (i samtliga fall utgående balanser). Denna formel gäller fr.o.m. år 2013, innan dess inkluderades 72 procent av obeskattade reserver i justerat eget kapital. I samband med 2015 års publicering har Ericsson AB klassificerats om från varuproducerande till tjänsteproducerande företag. Se även faktaruta 2.1.

Rörelsemarginalens utveckling i ett antal industribranscher 2011-2017

Rörelseresultat (efter avskrivningar) genom nettoomsättning exkl. punktskatter (justerat för merchanting)*

Källa: SCB, Företagens ekonomi

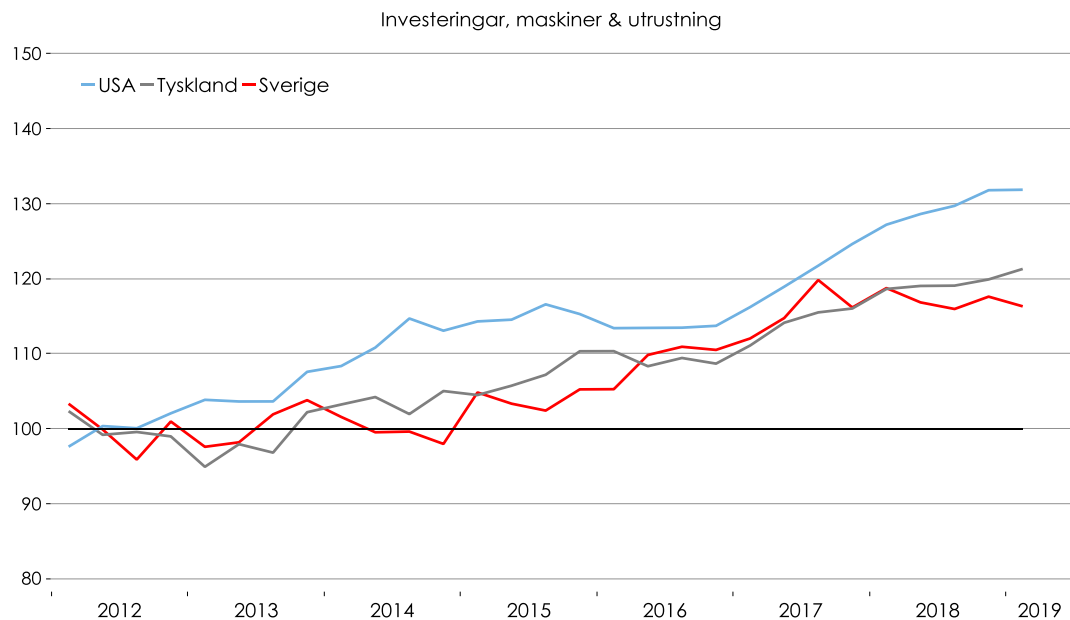
7.2 Investeringar i Sverige och i andra länder

Brist på statistik gör att det inte går att jämföra investeringsutvecklingen inom tillverkningsindustrin i olika länder.

De senaste åren har utvecklingen för investeringarna varierat kraftigt mellan olika länder. Eftersom statistik för investeringar för industrin eller tillverkningsindustrin inte finns tillgänglig väljer vi istället att visa statistik för investeringar i maskiner och utrustning. Denna statistik visar att de svenska investeringarna utvecklats betydligt svagare än i USA men mer i linje med motsvarande investeringar i Tyskland.

Maskininvesteringar i Sverige och internationellt

Totala investeringar i maskiner och utrustning, index 2012 = 100

Källa: SCB, Statistisches Bundesamt & BEA

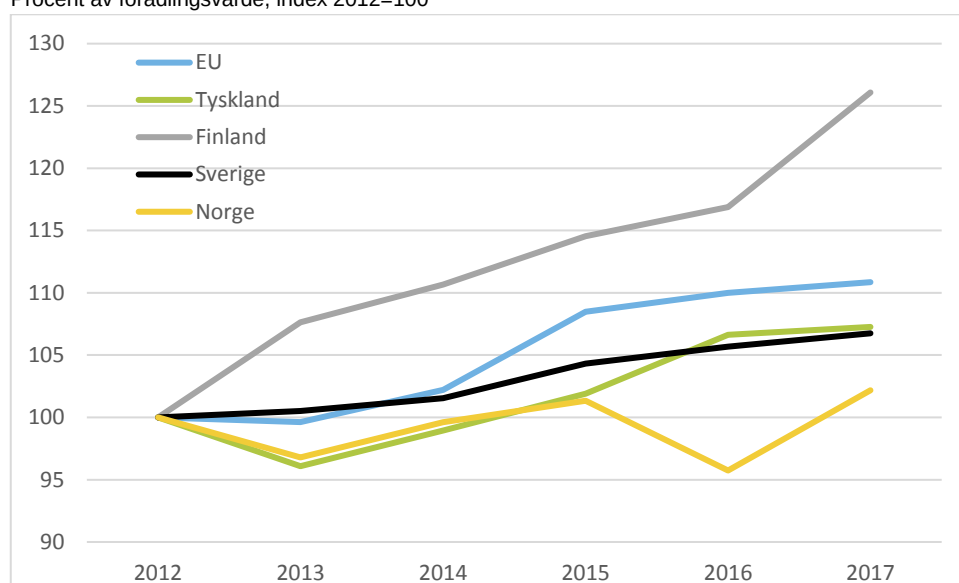
7.3 Vinstandelar, internationell jämförelse

Hur driftsöverskott och arbetskostnadsandelarna av förädlingsvärdet utvecklas kan följas via nationalräkenskaperna.¹³ Eftersom branschstrukturen och därmed kapitalandelarna varierar kraftigt inom industrin i olika länder, är det mindre meningsfullt att jämföra arbetskraftskostnader respektive driftsöverskott som andel av förädlingsvärdet mellan länder. Det kan däremot vara relevant att studera utvecklingen över tid i respektive land.

Bilden nedan visar att vinstandelen minskade 2013, inom EU och i tysk tillverkningsindustri. Under åren 2014-2017 ökade vinstandelen. I Sverige och Tyskland är nu vinstandelen cirka sju procent över 2012-års nivå.

Vinstandelar i tillverkningsindustrin

Procent av förädlingsvärde, index 2012=100

Källa: Eurostat

¹³ I nationalräkenskaperna definieras förädlingsvärdet (FV) som summan av arbetskraftskostnaden och (brutto)driftsöverskottet. Låt AA och BA beteckna arbetskraftskostnadens respektive driftsöverskottets andel av förädlingsvärdet. Det betyder att: $BA \equiv 1 - AA$. I praktiken föreligger dock ett antal mätproblem kring förädlingsvärdet som komplicerar bilden (se kapitel 2). Det betyder att man får vara försiktig med att tolka arbetskrafts- respektive driftsöverskottets andelar av förädlingsvärdet bokstavligen. Även här har ENS 2010 förändrat bilden. Numera redovisas en del av arbetskraftskostnaderna istället som en produktionsskatt, vilket sänkt nivån på arbetskraftskostnadens andel av förädlingsvärdet (oklart hur förändringen inverkat på andra EU-länder).

8. Inköpschefsindex och ledande indikatorer

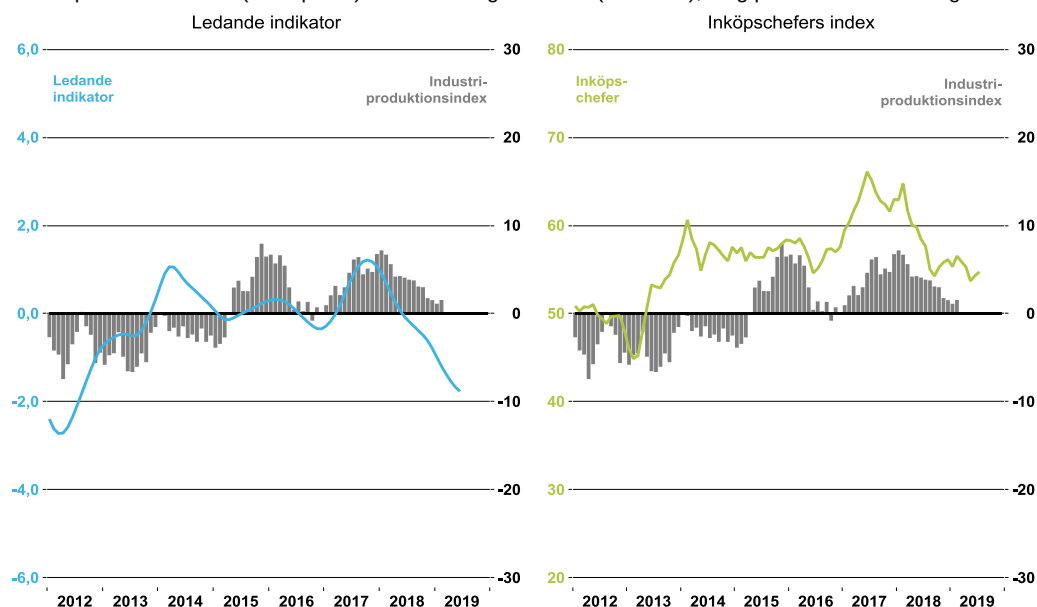
8.1 Indikatorer för industrin i Sverige

För att prognostisera konjunkturutvecklingen några månader framåt i tiden används ofta så kallade ledande indikatorer samt inköpschefsindex. Över tid har båda dessa indikatorer tydligt indikerat hur industriproduktionen kommer att utvecklas i närtid. Följsamheten mellan indikatorerna och produktionsutvecklingen har samtidigt varit sämre sedan 2012 – efter rekylen upp från finanskrisen och den efterföljande nedgången i samband den europeiska skuldkrisen.

I figuren nedan finns kurvor för olika indikatorer i samma diagram som produktionens förändringstakt inom tillverkningsindustrin i Sverige. Relativt produktionsutvecklingen har inköpschefernas index under en längre tid fluktuerat på en högre nivå. Förklaringar till detta kan vara att inköpscheferna förväntat sig en bättre utveckling än vad som sedan visat sig bli fallet i kombination med att bedömningen av vad som är en ”normal” tillväxttakt reviderats ned. I dagsläget pekar OECDs ledande indikator för Sverige nedåt – vilket kan tolkas som att industrins utveckling försvagats.

Sverige, ledande indikatorer och inköpschefsindex

Ledande indikator för Sverige enligt OECD (MEI) samt inköpschefernas index för Sverige samt industriproduktionsindex (fasta priser) för tillverkningsindustrin (C10-C33), årlig procentuell förändringstakt*

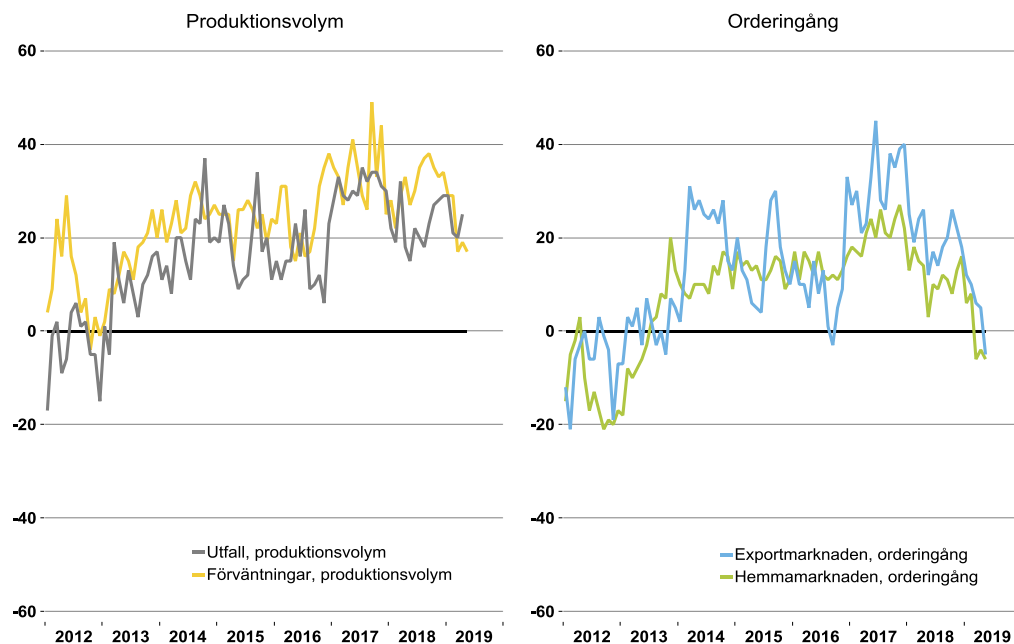

Källa: OECD (MEI), Swedbank och Statistiska Centralbyrån (SCB).

* Den ledande indikatorn är laggad (framflyttad) 3 månader mot industriproduktionen. För industriproduktionsindex har kalenderkorrigerad och säsongrensad data från SCB använts. Serien är även utjämnad med 3 månades glidande medeltal

Konjunkturinstitutets barometer

Produktionsvolym och ordergång för tillverkningsindustrin (C10-C33) säsongrensade netttotal

Källa: Konjunkturinstitutet

Konjunkturinstitutet (KI) presenterar regelbundet barometerdata för svensk tillverkningsindustri. I figurerna ovan redovisas säsongrensade netttotal för produktionsvolym och ordergång.

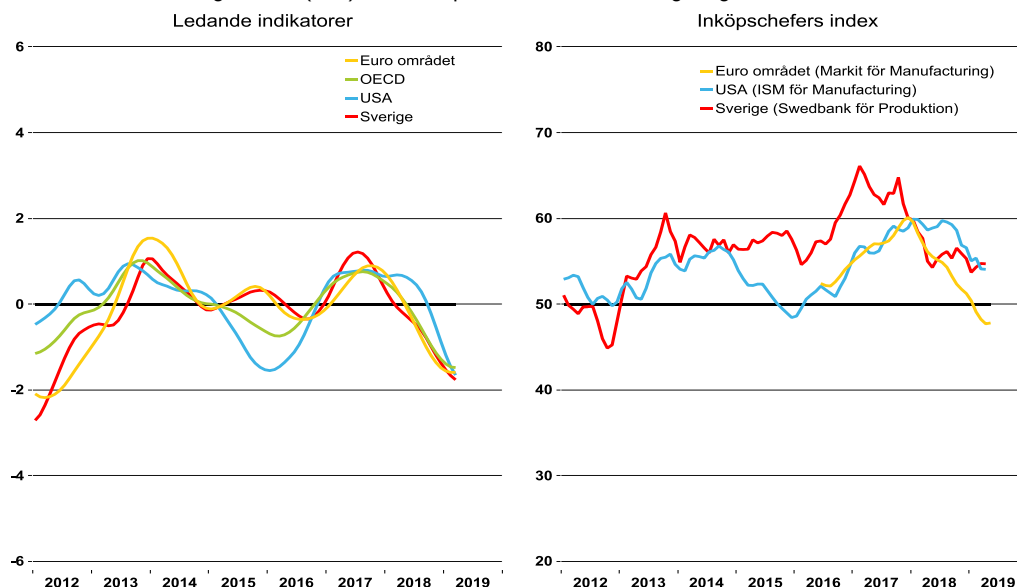
Sammantaget indikerar såväl förväntningarna för produktionen enligt KI som uppgifterna för ordergången en svagare produktionstillväxt i dagsläget än under 2017 och 2018.

8.2 Indikationer för industrin i konkurrentländer

Ledande indikatorer och inköpschefers index finns även för andra länder och regioner. I detta avsnitt redovisar vi konsekvent ledande indikatorer från OECD Main Economic Indicators (MEI). För inköpschefers index använder vi de serier som finns och som vanligtvis används.

Ledande indikatorer och inköpschefsindex jämfört med Euroområdet, OECD och USA

Ledande indikator enligt OECD (MEI) samt inköpschefernas index, enligt angivna källor

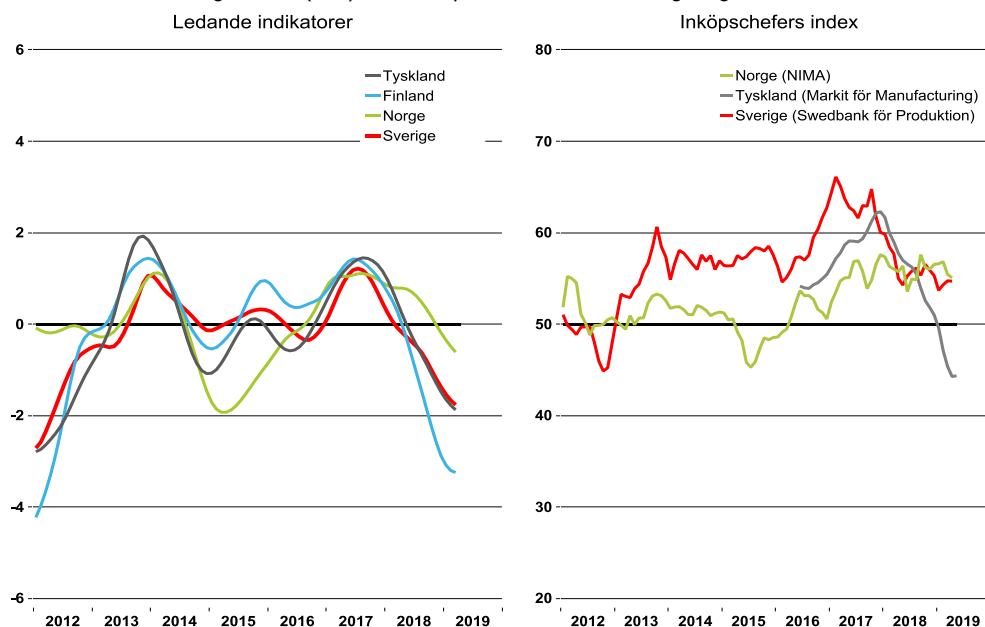

Källa: OECD (MEI), Swedbank, ISM och Markit.

För industrin i de redovisade länderna och områdena utöver Sverige pekar kurvorna nedåt enligt de senaste noteringarna eller möjligtvis mer sidledes för Norge. Därmed ligger det nära till hands att tolka detta som att industrins utveckling försvagats även globalt och i synnerhet i Europa.

Ledande indikatorer och inköpschefsindex jämfört med Tyskland, Finland och Norge

Ledande indikator enligt OECD (MEI) samt inköpschefernas index, enligt angivna källor

Källa: OECD (MEI), Swedbank, NIMA och Markit.

www.industriradet.se